170195

Илм — ўзни билмакдир

МАЪРИФАТ

MARIFAT

معرفت

Халқ зиёлилари газетаси | 1931 йилдан чиқа бошлаган | 1995 йил 11 январь, чоршанба | Баҳоси сотувда эркин нархда. 2 (6648)

Халқ таълими вазирлигида

ФАХРИМИЗДИР БУ ДИЁР!

Газетамизнинг ўтган сонида Халқ таълими вазирилигининг барча ўқув юртларида, ўқитувчилар малакасини ошириш институтларида ўрганиш учун "Шу азиз Ватан — барчамизники" мавзуида ташкил этиладиган дарс ва савол-жавоб машғулотлари юзасидан тавсиялари эълон килинган эди. Шу муносабат билан 6 январь куни Вазирликда вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиқларининг ўқув ишлари билан шуғулланадиган ўринбосарлари иштирокида йиғилиш бўлиб ўтди. Уни халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев қисқача кириш сўзи билан очди ва бошқариб борди.

Йиғилишда мустақил Ўзбекистонимизда Президент сайланганлигидан бери ўтган 3 йил мобайнида қандай оламшумул тадбирлар амалга оширилганини машғулотларда алоҳида ўрганиш, мактаб ва ўқув юртлари ўқувчилари, талабалар онгига мустақилликнинг моҳиятини чуқур сингдириш масалалари хусусида сўз юритилди.

Фалсафа фанлари доктори Тошпўлат Тошлонов, олима Санъат Воҳидова, сиёсий шарҳловчи Қуддус Аъзамов ва бошқаларнинг "Демократия асосида Ўзбекистон Президентини сайлаш ва ундан кейинги уч йил давомида амалга оширилган ишлар", "Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов томонидан Ўзбекистоннинг истиқлол ва тараққиёт йўлининг белгилаб олиниши ва унинг амалга оширилиши", "Ўзбекистон Республикасида миллий истиқлол мафкурасини яратиш асослари" каби мавзулардаги маърузалари тингланди.

Йиғилишда Президент девонининг етакчи мутахассиси Ислом Турсунов қатнашди ва нутқ сўзлади.

Мухбиримиз.

ИЛМИЙ АНЖУМАН

Яқинда Тошкент давлат университети 75 йиллиги олдидан бу ерда ўзбек филологияси факультети ташаббуси билан илмий анжуман иш бошлади.

Анжуманни университет ректори, академик Т. Жўраев кириш сўзи билан очди. Сўнг таниқли тилшунос, адабиётшуносларўзбек филологияси факультетининг республикада ўзбек тилшунослигининг ривожланишига қўшган ҳиссалари ҳақида мазмунли маърузалар қилдилар.

Ўзбек журналистикасининг тарихи, унинг ривожланиши тамойиллари ҳақида ҳам олим ва мутахассисларнинг мазмунли чиқишлари бўлди. Жумладан, Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Матёқуб Қўшжонов, профессорлардан Бегали Қосимов, Умарали Норматов ва бошқа олимларнинг сермазмун чиқишлари катта қизиқиш билан тингланди.

У. ҲАСАНОВА.

"Таълим тўғрисида"ги Қонун амалда

Ёркин келажак сари

Биз фоний дунёнинг бир лаҳзасига менгзайдиган яна бир йил ортда қолди. Аслида шартли равишда олинган бу давр инсониятнинг тараққиётга интилиш давомида қилаётган ишларига вақти-вақти билан ўз олдида ҳисобот бериб боришига имкон беради. Айниқса, ўзи бир карвон бўлиб, ёркин келажак сари одимлаётган Ўзбекистон учун сўнгги йиллар алоҳида аҳамият касб этади. Негаки, ҳозирда қўйилаётган тамал тоши Ватанимиз иморатининг мустаҳкамлигини таъминлайди. Айнан шу тикланиш жараёнининг бошланғич нуқталаридан бири бўлган умумтаълим-тарбия муассасаларида ҳам ислоҳотлар жадал олиб борилмоқда. Хоразм вилояти Хива шаҳри халқ таълими бўлими мудири Ёқутхон Ибодуллаева билан бўлган мусоҳабамиз асосан таълим-тарбия борасидаги янгиликлар ҳамда уларнинг шаҳар мактабларига жорий этилиши хусусида бўлди.

— Ёқутхон опа, республикамизда "Таълим тўғрисида"ги Қонуннинг қабул қилиниши бу соҳадаги туб ўзгаришларнинг бошланишига асосий сабаб бўлди. Унда кўзланган вазифаларни амалга ошириш юзасидан шаҳар миқёсида қилинаётган ишлар хусусида сўзлаб бersангиз.

— Албатта, бир-икки ўқув йилида юксак мақсадларни ўзида жамлаган бу Қонунни тўласича бажариб бўлмаса-да, биз педагоглар уни имкон қадар тезроқ ҳаётга тадбиқ этмоғимиз лозим. Шу мақсадда ҳар бир таълим-тарбия маскани жамоаси ўз имкониятларидан келиб чиқиб, мазкур Қонун юзасидан қилинадиган юмушларни босқичма-босқич бажариш режасини тузиб чиққан.

Аввало, мактабгача тарбия муассасалари сонини кўпайтириш ҳамда моддий таъминотни яхшилаш биринчи галдаги вазифалардан. Чунки у ерда қандай шароитда боланинг тарбияланиб, таълим олишга йўналтирилиши мактабда илк синфларнинг шаклланишини белгилайди. Ҳозир шаҳримизда 20 та болалар боғчаси мавжуд. Уларда 3864 нафар бола, яъни шаҳардаги мактабгача ёшдаги болаларнинг қарийб 50 фоизи тарбияланмоқда. Бу масканларда тарбия иши асосий бўлса-да, шу ўринда болаларни илмнинг оддий сирларидан воқиф этиш ҳам йўлга қўйилган. "Бойчечак", "Машъал" каби болалар боғчаларида бу борада ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Айниқса, жажжиларни атрофмуҳитга меҳрибон, меҳнатга дўст қилиб вояга етказиш йўлида қилинаётган ишлар ибратлидир.

"Таълим тўғрисида"ги Қонунда алоҳида фанлар чуқур ўрганиладиган янги турдаги ўқув масканлари, синфлари ташкил этиш ҳам таъкидланган. Шу асосда Халқ таълими вазирлиги томонидан кўп турли ўқув режалар тузилган. Бу каби ҳужжатлар шароитдан келиб чиқиб, жойларда маълум бир фанга, касбга йўналтирилган янги турдаги ўқув масканлари, синфлар ташкил этишимизга имкон яратди. Шаҳардаги 12 та ўрта мактабда замонавий ЭҲМлар билан жиҳозланган фан кабинетлари, касб ўргатиш марказлари очилди.

Иқтидорли болаларни боғча ёшиданоқ аниқлаш ва уларни ўқитишнинг узвийлигини таъминлаш мақсадида боғчаларда миллий ҳунармандчилик, тикувчилик, ёғоч ва ганч ўймакорлиги, мисгарлик каби касблар тўғрисида илк тушунча ва малака ҳамда инглиз тили болакайларга ўргатилмоқда. Улар сўнгра халқ амалий санъати йўналиши бўйича таълим берадиган 2-гимназияда ўқишини давом эттиради.

— Республикамизда ҳуқуқий давлат барпо этиш, янги иқтисодий, яъни бозор муносабатларини шакллантириш бўйича кенг миқёсда ишлар олиб борилмоқда. Биласизки, бу умумтаълим мактаблари зиммасига жуда катта масъулият юклайди...

— Албатта, демократик ҳуқуқий давлатни шакллантиришда қатнашадиган ёш авлодни тарбиялашда маорифчилар ҳиссаси беқиёс бўлиши лозим. Давлатимиз дахлсизлигини таъминлаш ишига, унинг мустақиллиги асоси бўлган Конституцияси, байроғи, герби, қоланерса, Ватанига содиқ фарзандлар мактабда камол топади. Шу мақсадда шаҳримиздаги барча мактабларда ўқувчиларга ҳуқуқий билимлар бериш борасида мунтазам ишлар олиб борилмоқда. Ўқитувчи ва ўқувчилар учун ташкил этилган "Ҳуқуқий ўқиш кунлари", "Ҳуқуқий билимлар синови" каби тадбирларда давлатимизнинг асосий қонунлари, сўнгги пайтларда чиқаётган ҳукумат қарорлари, фармонлари ўргатилиб борилмоқда.

Юқорида айтиб ўтганимдек, мактабларда ташкил этилган касб ўргатиш марказлари ўқувчиларга иқтисодий билимлар беришда қўшимча восита бўлмоқда. У ерда ёшларга маълум бир касб сирлари баробарида у билан боғлиқ иқтисодий муаммолар, ишбилармонлик асослари ўргатилмоқда.

— Ёқутхон опа ҳозирги кунда туман, вилоят, жумҳурият миқёсида ўтказилаётган турли кўрик-танловлар маълум бир ҳудудда таълим-тарбия ишларининг қандай ташкил этилганлигини намоён этадиган кўзгу вазифасини ўтаяпти. Бу борадаги ютуқларингиз қандай?

— Саволингизга жавоб беришдан олдин мен бир нарсага, яъни тест-рейтинг масалаларига тўхталмоқчи эдим. Негаки, хабарингиз бор Хоразмда ҳам тест-рейтинг усулларини қўллаш бўйича тажрибалар олиб борилмоқда. Ўтган ўқув йилида ўтказилган рейтинг системаси бўйича баҳолаш натижаларига кўра шаҳримиздаги мактабларнинг бирортаси ҳам қониқарсиз баҳо олмади.

Ўқув йилининг ҳар бир чорагида, йил охирида ўқувчилар билимини тест усули ёрдамида аниқлаш ҳамда иқтидорлиларни саралаш ва улар билан ишлаш бўйича шаҳар методика хонаси қошида тест маркази ташкил этилган. Шу ишларимизнинг натижаси ўлароқ, ўтган йили фанлар бўйича ўтказилган олимпиадаларда 4 нафар ўқувчимиз вилоятда ғолиб бўлди ва республика олимпиадасига йўлланма олди. Улардан Раҳимбой Каримов тарих фанидан ўтказилган республика беллашуви ғолиби сифатида Тош-ДУ талабаси бўлди.

Шунингдек, бошқа турдаги танловларда ҳам ўқувчиларимиз фаол иштирок этишмоқда. 2-ўрта мактаб ўқувчиси Отабек Комилов республика иқтидорли болаларнинг III слётида экологияга оид ижодий иши билан муваффақиятли қатнашди. Урганч давлат университети ташаббуси билан ўтказилган мактаб ўқувчиларининг илмий-ижодий анжуманида Шуҳрат Хўжаев, Шерзод Жонибеков ҳамда Феруза Раҳимованинг математикага оид ижодий иши I-даражали диплом билан тақдирланди. Спорт ҳамда санъат соҳасида ҳам ўқувчиларимиз вилоят ҳамда рес-публика бўйича ўтказилаётган кўрик-танловларда фахрли ўринларни эгаллаб келмоқдалар.

— Республикамизда тадбиркорликни, хусусий мулкчиликни ривожлантиришга кенг йўл очилаётган бир паллада жойларда айнан таълим муассасаларига ҳомийлик қилиш анъанага айланиб бормоқда. Хивада бу борада аҳвол қандай?

— Аввало шуни таъкидлаш керакки, қаерда ҳоким маориф куюнчаги бўлса, ўша ерда ишлар жойида, деб ўйлайверинг. Масалан, ҳокимимиз Эркин Раҳмонов доимо ҳолимиздан хабар олиб туради. Шаҳардаги ташкилот ва корхоналарни мактабларни оталиққа олишга даъват этади. Пахта тозалаш заводи (директори Б. Юсупов) 2-мактабни жорий таъмирлашда қурилиш материаллари билан, жанубий газ қурилиш трести (бошлиғи Е. Каримов) 3-мактабга дераза ойналари ҳамда қувурларни ҳимояловчи материаллардан ёрдам бердилар. Шунингдек, 1-мактабнинг собиқ ўқувчилари ҳам саховат кўрсатишиб, 100 ўринли мактаб ошхонасини қуриб бердилар.

— Ёқутхон опа, суҳбатимиз сўнгида мавжуд муаммолар, режалар хусусида ҳам гапирсангиз?

— Албатта, ўтган йилда яхши ниятлар билан бошлаб қўйган ишларимизнинг давоми бу йилга ҳам ўтди. Бу ишлар 4-ўрта мактабнинг янги биноси қурилишини ниҳоялаш, Ғоук маҳалласида 280 ўринли янги боғча қурилишини режага киритиш, шаҳарда экологик аҳвол оғир бўлганлиги сабабли санаторий типидаги болалар боғчаяслисини очишга эришишдан иборат. Ёшларни касбга ўргатиш марказида ташкил этилган пазандалар цехини тўла қувват билан ишлатиб, мактаблар, болалар боғчаларини ширинликлар билан таъминлаш ҳам режамизда. Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, таълим-тарбия иши ҳар доим ҳам асосий вазифамиз бўлиб келган, уни янада такомиллаштириш, жаҳон андозалари даражасига етказиш эса бизнинг бурчимиз бўлиб қолаверади.

Суҳбатдош Абдусамат РАҲИМОВ.

«Йил тарбиячиси»

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

Таълим-тарбиянинг барча соҳаларида бўлганидек, Яккабоғ туманидаги тарбиячилар ўртасида ҳам кўрик-танлов бўлиб ўтди. Танловни ўтазишдан мақсад тарбиячиларнинг ижодкорлиги, халқ педагогикаси анъаналарини тиклашга бўлган муносабати, бугунги кун тарбиячиси қандай бўлиши лозимлигини англаши ва улар маҳоратини аниқлашдан иборатдир.

Танлов Яккабоғ шаҳридаги "Олтин балиқча" боғчасида ўтказилди. Унинг қатнашчилари ўнта тур бўйича ўз ижодларини намойиш этдилар.

Ҳакамлар "Олтин балиқча" болалар боғчаси тарбиячиси Сайёра Қораевани биринчи ўринга муносиб деб топдилар. "Пахтаой" болалар боғчаси тарбиячиси Моҳира Муродова, "Оймомо" болалар боғчаси тарбиячиси Шаҳло Маликовалар иккинчи, "Юлдузча" болалар боғчаси тарбиячиси Муборак Хонназарова учинчи ўринларни эгалладилар.

Х. ТЎРАЕВ,
Яккабоғ туман халқ таълими бўлими услубчиси.

«Маърифат»га жавоб берадилар

ЧОРА КЎРИЛДИ

"Маърифат" газетасининг ўтган йил 26 октябрь сонида "Укажонларимизга ачинамиз" сарлавҳаси остида чоп этилган танқидий мақолада Қумқўрғон туманидаги Бобур номли 40-мактаб биносининг ачинарли аҳволга тушиб қолгани хусусида маълум қилинганди.

Мақола чиққач, Қумқўрғон тумани ҳокими А. Мавлонов имзоси билан расмий жавоб хати олинди. Унда, жумладан, қуйидагилар ёзилган: "Танқидий мақола юзасидан туман ҳокимининг 1994 йил 16 ноябрдаги 256-Ф фармойиши асосида комиссия тузилди. Саноат ва қурилиш бўйича туман ҳокими муовини Ш. Йўлдошев раҳбарлигида комиссия аъзолари 40-мактабдаги аҳвол билан танишдилар. Мактабнинг ички тармоқлари қиш мавсумига шай қилиб қўйилди. Бинонинг умумий ҳолати яхшиланган. Мақолада кўрсатилган айрим камчиликларни тузатиш 270-кўчма механизациялашган колонна зиммасига юкланди".

14 январь — Ватан ҳимоячилари куни

МИННАТДОРЧИЛИК ХАТИ

ёхуд сержант Ойбек ШОКИРОВ ҳақида лавҳа

Қобил фарзанд ота-онага раҳмат келтиради. Аҳли-мўмин яхши тарбия топган ўғил-қизлар шаънига мақтов сўзлар айтиб, ота-онасига раҳмат, дейди. Кеча-кундуз парвона бўлиб, фарзандини ўсиб-улгайтган падари бузруквор ва мунис волида учун кун келиб ана шундай раҳмат эшитишдан кўра, бахтли он бўлмаса керак.

Андижон вилояти Шаҳрихон туманидаги "Олтин водий" жамоа хўжалигининг Файзулла Хўжаев кўчасида истиқомат қилаётган математика фани ўқитувчиси Обиджон Шокиров ҳамда фидойи муаллима Соттихон Эргашевага ана шундай энг тотли дам насиб этди. Уларнинг хонадони зиёга бурканди. Куни-кеча ўғиллари Ойбек Шокиров хизмат қилаётган қисм командири номидан миннатдорчилик хати келди.

Бундан ота-онанинг қалблари қувончга тўлди. Соттихон опа хатни бағрига босди. Фарзанди уларни бир зумда кўкка кўтарди, дилларини равшан этди. Она хатни такрор-такрор ўқийди... "Ҳурматли Обиджон ака ва Соттихон опа, ўғлингиз она-Ватанимиз олдидаги ўз йигитлик бурчини аъло даражада ўтаяпти. У ўзининг намунали хулқи, ҳарбий Низом ва тартиб-интизомга қатъий амал қилиши, жасур ва интилувчанлиги билан барча сафдошларига ибрат бўлмоқда. Шундай ҳақиқий посбон, ажойиб инсонни тарбиялаб вояга етказганлигингиз учун Сизга катта ва самимий миннатдорчилик билдирамиз. Шахсий ҳаётингизда ва келгуси ишларингизда улкан муваффақиятлар тилаймиз"...

— Ўғлимизнинг яхши хизмат қилаётганлиги туфайли командирлардан раҳмат эшитганимиздан ниҳоятда шод бўлдик, албатта, — дейди Обиджон ака. — Ўғлимиз туфайли биз кўрсатилаётган илтифотдан миннатдормиз. Шу ўринда командирларга ҳам онламиз номидан ташаккур изҳор қилмоқчи эдим. Чунки ўғлим хизматда нимагаки, эришаётган бўлса, аввало, унинг оилада намунали тарбия олганлиги бўлса, қисм ва бўлинмалардаги командирларнинг виждонан амалга ошираётган улкан меҳнатлари эса бу ютуқлар пойдевори деб биламан. Фикримча, аскар тартиб-интизом мустаҳкам йўлга қўйилган, ҳарбий Низом қоидаларига тўла амал қилинадиган, барча шарт-шароитлар муҳайё этилган, аскарларга ҳурмат- эътиборли ва ўз касбига фидойи зобитлар хизмат қилаётган қисм ва бўлинмалардагина ҳақиқий ва садоқатли Ватан посбони бўлиб етиша олади.

Фидойи муаллимнинг гаплари ҳақ. Ойбек ватан олдидаги бурчини виждонан ўтаб, сафдошлари ўртасида намунали хизмат қилмоқда. Мавсумий ўқув машғулотларида фақат "яхши" ва "аъло" баҳолар олиб, юқори кўрсаткичларга эришмоқда. У наинки жанговар тайёргарликда, балки сафдошлари орасида тартиб-интизомлилиги, одамохунлиги, хушмуомала ва ҳақиқий дўстона муносабатлари билан ҳам етакчи аскарлардан саналади.

Бўлимдаги ёш аскарларга ўз билим ва тажрибасини имкон даражада қунт билан ўргатиб келаётган Ойбек командирларининг яқин кўмакчисидир.

— Ёш аскарларга ҳарбий илмдан ҳар томонлама сабоқ беришда зобит ва прапоршчикларга иложи борича кўмак бериш зарур, деб ҳисоблайман, — дейди Ойбек, қатъийлик билан. — Маълум муддат хизмат қилиб, билим ва тажрибага эга бўлган оддий аскарлар ёш сафдошларининг ҳам Ватанимизнинг ҳақиқий посбони бўлиш учун уларга ака-укадай иззат-ҳурмат билан муносабатда бўлмоғи керак. Хизматим давомида ана шундай бўлишга ҳаракат қилиб келмоқдаман.

Ойбек 1995 йилнинг баҳорида аскарлик хизматини якунлайди. У ота-она, мактаб, маҳалла аҳли олдига ёруғ юз билан кириб боради. Зеро, Ойбек Қуролли Кучларимиз сафидаги аскарлик хизмати давомида эга бўлган ажойиб фазилатлар: ота-она кўмагисиз мустақил фикр қилиш, ўзининг она-юртимиз, жамият олдидаги масъулиятини чуқур идрок этиш, қаерда бўлмасин, ҳар бир ишга виждонан муносабатда бўлиш, ҳақгўйлик ҳамда самимийлик, меҳнатсеварлик ва садоқатлилик унинг учун бир умрга йўлчи юлдуз бўлиб қолишига ишончимиз комил.

У. ЖУМАЕВ.

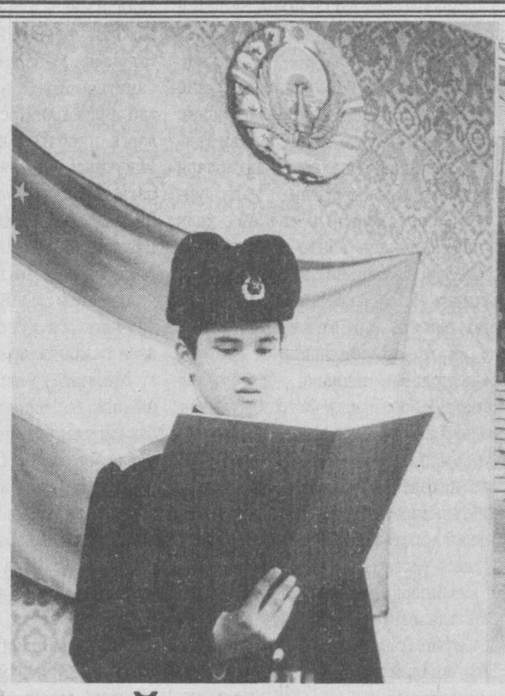

ЎҒЛОНЛАР ЮРАГИ ЮРТИМ ДЕБ ЁНАР

Жонажон Ўзбекистон халқи кечмиши тарих саҳифаларига зарҳал ҳарфлар билан битилган яна бир қувончли куннинг шоҳиди бўлиб турибди. Она юртимиз осмони мусаффо бўлиши, унинг шону шавкатини кўз қорачиғидай асрабавайлаш йўлида матонат билан хизмат қилаётган Ватанимиз ҳимоячилари байрами бу! Республика ҳукуматининг қарори билан 14 январь Ватан ҳимоячилари куни деб белгиландики, бу ҳам Мустақиллик шарофатидир.

Биз Ҳамза туманида ўқувчиларни ҳарбий мутахассисликка йўналтирувчи Республика лицейига кириб борганимизда кун пешиндан оғиб қолганди. Кираверишдаги ўриндиқда ўн-ўн беш чоғли курсантлар тўпланишиб, алланималар ҳақида гурунглашаётган экан. Улар билан саломлашиб, лицей директорини сўрадик

— Директоримиз Собир ака Аҳроров ҳув ана, — дея ҳарбий ўқув машғулотлари ўтказиладиган майдончада саф тортиб турган зобит ва прапоршчикларга нималарнидир тушунтириаётган узун бўйли, қорачадан келган, истараси иссиқ кишига ишора қилди.

Директор билан сўрашгач, ниятимизни айтдик. У киши қутлуғ сана арафасида йўқлаб келганимиздан хурсанд бўлиб, билим юртининг босиб ўтган шонли йўли, бугунги куни, эртаси ва унинг порлоқ келажаги ҳақида батафсил гапириб берди.

—Рус тилини чуқур ўрганиш ва жисмоний-ҳарбий тайёргарликни кучайтириш мактаб-интернати бундан ўн икки йил муқаддам Қорасув даҳасида очилган эди. Кейинчалик эса (1992 йилда) ўқувчиларни ҳарбий мутахассисликка йўлловчи Республика лицейига айлантирилди. Мактабда бугунги кунда 300 нафар ўқувчи таълим-тарбия олмоқда. Шулардан 221 нафари ўзбек миллатига мансуб бўлса, қолган 79 нафар бола эса рус, татар, корейс, тожик миллати вакилларидир. Толиби илмлар бу ерда ҳарбий илм сабоқларини ўрганиш билан бирга ўрта маълумот ҳам оладилар. Тўғри, ҳарбий лицей ва ўрта мактаблар ўртасида ўзига хос фарқ бор. Бу ерда ўсмирлар тўрт йил ўқишади.

Билим масканида 25 та ўқитувчи, 15 нафар тарбиячи бор. Шулардан тўрт нафари Ўзбекистон халқ таълими аълочиси, қолган зобит ва прапоршчиклар ҳам ўз соҳасининг етук билимдонларидир.

Лицейда сабоқ олаётганларнинг 60 фоизи вилоятлардан келган бўлиб, уларнинг кўнгилли ўқиб, яшашлари учун барча шарт-шароитлар яратилган. Шунингдек, тўрт қаватли ётоқхона ҳам талабалар хизматида. Курсантларга дам олиш кунлари шаҳар айланишга рухсат берилади. Кунига тўрт маҳал иссиқ овқат тамадди қилишади. Иссиқ чой, сариёғ, қанд-шакар сингари ширинликлар, турли сервитамин сабзавотлар ҳам доим бисёр.

Шулар қаторида замонавий спорт кошоналаридан қолишмайдиган тўртта спорт зали ёшлар хизматида бўлиб, улар бу ерда турли хил спорт ўйинлари билан шуғулланишмоқда. Бундан ташқари, югуриш, турникка тортилиш, шахмат-шашка, волейбол, бокс, футбол ўйнаш каби мусобақалар мунтазам ўтказилиб турилибди.

Шу ўринда бир нарсани алоҳида таъкидлаб ўтишни лозим деб топдик. Республика Халқ таълими вазирлигининг эзгу ташаббуси билан ўтган йили мамлакатимизда биринчи марта ҳарбий лицей ўқувчилари ўртасида "Ватанпарвар" спорт мусобақаси ўтказилди. Унда ҳарбий мутахассисликка йўлловчи Тошкент лицейи курсантлари муваффақиятли қатнашиб, фахрли биринчи ўринни эгаллашди.

— Биз спорт мусобақасига анча вақтдан буён қизғин тайёргарлик кўриб келган эдик, — дейди республика тоифасидаги ҳакам, спорт устаси Н. Качапин.— Шу боис "Ватанпарвар" спорт мусобақасида фахрли ўринни қўлга киритишга сазовор бўлдик. Бу йил ҳам Самарқанд шаҳрида ўтказиладиган нуфузли мусобақада қатнашиб, Тошкентга ёруғ юз билан қайтишни дилимизга тугиб қўйганмиз.

Фурсатдан фойдаланиб, лицейга қабул қилиш қоидалари ҳақида ҳам сўрадик.

— Ҳарбий лицеймизга республикамизнинг барча вилоятларидан келган соғлом, жисмонан бақувват, маънавий пок йигитлар қабул қилинадилар, — деди директор. — Бунинг учун ёшлар, аввало, физика-математика ва жисмоний тарбия фанларидан кириш имтиҳони топшириб, конкурсдан ўтишлари керак. Яна бир бор лицейга 9-синфдан сўнг қабул қилинишини эслатиб ўтмоқчимиз.

Курсант бўлиш истагини билдирганлар 1 майга қадар яшаш жойидаги мудофаа ишлари бўлимига ариза ёзиб топширадилар.

Ҳарбий лицейнинг асосий вазифаси, ўқувчиларга жисмоний тарбия ва (бошланғич) ҳарбий тайёргарликдан чуқур билим бериб, уларни республика ҳарбий билим юртларига тайёрлашдан иборат. Ўтган йиллар мобайнида мазкур даргоҳни юзлаб ўғлонлар тугатиб чиқди. Улар Германияда, Польшада, Венгрияда, Афғонистонда ва собиқ Иттифоқнинг барча минтақаларида ўз хизмат бурчларини шараф билан адо этиб қайтдилар. Бугунги курсантларимиз эса мустақил Ўзбекистонимизнинг эртанги ҳимоячиларидир.

Соҳибқирон Амир Темур, Жалолиддин Мангуберди, Бобур Мирзо, Муқанна, Темур Малик, Абу Муслим каби номлари жаҳонга машҳур саркардалар авлоди бўлган ўғлонларимизга юртимизнинг мусаффо осмонини ҳимоя қилишдаги олижаноб хизматларида улкан зафарлар, Ватан олдидаги бурчни шараф билан ўташда соғлик-саломатлик, боқий умр, оилаларига эса тинчлик-тотувлик тилаймиз!

Улуғбек АКТАМ ўғли.

Суратларда: лицей ҳаётидан лавҳалар.
Ҳ. Солиҳов олган суратлар.

"Давлат тили тўғрисида"ги Қонунни амалга оширамиз

ДОИМИЙ АНЖУМАН ЖИЗЗАХДА ЎТАДИ

Ўзбек тили ўз қонуний мақомига эга бўлгандан кейин уни ўқитиш имкониятлари кенгайди ва ўз навбатида бир қатор вазифаларни амалга ошириш эҳтиёжи юзага келди. Давр талаби ва эҳтиёжи асосида "Ўзбек тили таълимини такомиллаштиришнинг долзарб масалалари" доимий илмий-методик анжумани таъсис этилди. Доимий анжуман Давлат тили ҳақидаги Қонун талаблари асосида Республика сиёсий, ижтимоий ва маънавий ҳаётида юз бераётган оламшумул тарихий ўзгаришларни таълим-тарбия жараёнига олиб кириш билан боғлиқ барча саъй-ҳаракатларни бошқариб ҳамда мувофиқлаштириб турувчи бир марказ сифатида беш йилдан бери фаолият кўрсатиб келмоқда. Анжуман Низомига кўра у ўз йиғинини ҳар икки йилда бир марта ўтказади. Ўтган давр мобайнида анжуманнинг икки йиғини ўтказилди.

Биринчи йиғин (Самарқанд, 1991 й.) "Ўзбек тилини ўрганиш ва ўқитишни қайта қуриш ҳамда такомиллаштиришнинг долзарб масалалари" мавзусида ўтказилиб, мактабгача тарбия муассасаларидан тортиб олий ўқув юртларигача бўлган узлуксиз таълим тизимида ўзбек тилини ўрганиш ва ўқитиш методикаси мазмунини белгилаш ва такомиллаштириш муаммоларига бағишланди. Шу маънода "Индуктив", "Ижод", "Таълим", "Ўқитувчи" рамзлари остида узлуксиз таълим қамраб олинган муқобил дастурлар чоп этилиб, анжуман муҳокамасига тақдим этилди. Мазкур анжуман таълим мазмунини янгилашнинг асосий йўлларини белгилашга йўналтирилган тавсияларини ишлаб чиқиб, ўзининг навбатдаги йиғинигача бўлган даврга мўлжалланган ҳаракат дастурини белгилаб олди.

Ушбу ҳаракат дастури асосида ўз фаолиятини давом эттирган доимий анжуман иккинчи йиғини "Она тили таълими мазмунини янгилашнинг асосий йўналишлари" муаммосига бағишланди. "Мактабда тил сатҳларини ўзаро боғлаб ўрганиш", "Она тили таълими мазмунини янгилашнинг асосий йўналишлари" қўлланмалари чоп этилиб, анжуман муҳокамасига тақдим этилди. Мавзу бўйича маъруза тезислари "Таълим бўғинларида она тили ўқитиш мазмунини янгилаш асослари" номи билан тўплам ҳолида чоп этилди. Анжуман тавсиялари асосида "Ўзбек мактабларида она тили таълими концепцияси" яратилди. Мазкур концепцияда таълим жараёнини янгилашнинг асосий мақсад ва вазифалари, йўналиш ҳамда тамойиллари белгиланди.

Таълим жараёни олдига қўйиладиган ижтимоий талаблардан келиб чиққан ҳолда она тили таълимининг концептуал асосларига таяниб "Она тили давлат андозаси" яратилди. Она тили таълими олдига қўйиладиган ижтимоий талаб эса, болаларни фикрлашга, ўзгалар фикрини англашга ва шу фикр маҳсулини оғзаки ҳамда ёзма шаклда саводли баён қила олиш кўникмасини ривожлантиришга қаратилган.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, анжуман йиғини тавсиялари асосида амалга оширилган ишлар орасида Бухоро давлат университети профессори Ҳамид Неъматов раҳбарлигидаги муаллифлар гуруҳи томонидан янги мазмундаги она тили дарсликлари (3—9-синфлар учун)нинг яратилиши диққатга сазовордир. Айни пайтда 5-синф дарслиги қўлёзмаси тайёр бўлди. 6-синф дарслигини яратиш устида қизғин иш олиб борилмоқда.

Доимий анжуманнинг учинчи йиғини 1995 йил 7—8-апрель кунлари Жиззах давлат педагогика институтида ўтказилади. Анжуман ишида умумий таълим мактаблари, янги типдаги мактаблар (лицей, гимназия ва ҳоказо), ўрта махсус ўқув юртлари, ҳунар-техника ва педагогика билим юртларининг она тили ва адабиёт муаллимлари, барча турдаги ўқув юртларида иккинчи тил сифатида ўзбек тили ва адабиётидан таълим берадиган ўқитувчилар, бошланғич синф ўқитувчилари, мактабгача тарбия муассасаларининг тарбиячи-педагоглари, методистлари, олий ўқув юртларининг ўзбек тили кафедралари илмий-тадқиқот институтлари бўлимлари, ижодий уюшмалар ва бирлашмалардан вакиллар иштирок этадилар.

Она тили, эски ўзбек ёзуви, таълим бошқа тилда олиб бориладиган гуруҳларда ўзбек тили бўйича илмий-методик кенгаш аъзолари; "Давлат тили ҳақида"ги Қонунни амалга ошириш бўйича Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳузуридаги ишчи гуруҳ, Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари ҳамда Республика ўқув-методика марказининг "Ўзбек тили" доимий анжумани ишида қатнашаётган масъул ходимлари анжуман вакили ҳуқуқига эгадирлар.

Анжуманда маслаҳат овози ҳуқуқи билан она тили (эски ўзбек ёзуви, таълим бошқа тилда олиб бориладиган гуруҳларда ўзбек тили) таълими мазмунини янгилашга алоқадор соҳа мутахассислари, шу жумладан, фан ва халқ таълими ходимларидан маърузалари ташкилий қўмита томонидан маъқулланган ва анжуман дастурига киритилган асосий маърузачилар ҳамда қўшимча маърузачилар иштирок этадилар. Анжуманга вакиллар туман халқ таълими бўлими қошидаги метод бирлашмаларда сайланади.

Анжуман ишида иштирок этиш учун талабномалар 1995 йил январь ойидан қабул қилиш бошланиб, февраль ойининг охирида тугалланади. Талабноманинг бир нусхаси Жиззах давлат педагогика институти қошидаги "Ўзбек тили" доимий анжумани ташкилий қўмитаси (Жиззах 708000, Шароф Рашидов шоҳ кўчаси, бир нусхаси Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими ва Олий таълим вазирлиги ҳузуридаги фаол гуруҳга (Тошкент — 700027, Ўзбекистон кўчаси, 80-уй, РҲММ ўзбек тили ва адабиёти бўлими) юборилади.

Анжуман "Мактабгача тарбия муассасалари ва бошланғич таълим мактабларида она тили", "Умумий таълим мактабларида она тили", "Олий таълимда ўзбек тили", "Таълим бўғинларида эски ўзбек ёзуви", "Ҳунар-техника ва педагогика билим юртларида она тили", "Таълим бошқа тилларда олиб бориладиган муассасаларда ўзбек тили" шўъбаларида иш олиб боради.

Учинчи анжуманни тайёрлаш ва уни юқори савияда ўтказиш билан боғлиқ барча масалалар қайд этилган кўрсатма хат, Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирликларининг қўшма буйруғи расмийлаштирилиб, тегишли муассасаларга юборилди. Айни пайтда ҳар иккала вазирлик ҳузурида Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазири Жўра Ғаниевич Йўлдошев раислигидаги фаол гуруҳ, Жиззах давлат педагогика институтида эса ректор Содиқ Аҳматович Нишонов раҳбарлигидаги ташкилий қўмита фаолият кўрсатмоқда.

Анжуман муҳокамасига қўйилган масала бўйича "Она тили дарсларида болаларнинг сўз бойлигини ошириш", "Сўзи бойнинг ўзи бой", "Халқ тили ва ўқувчи нутқи" қўлланмалари босмадан чиқарилмоқда. Маъруза тезислари тўплам ҳолида чоп этилади.

Шубҳасиз доимий анжуманнинг навбатдаги йиғини таълим билан боғлиқ барча масала ва муаммоларни ўрганиш муҳокама қилиш ҳамда тегишли тавсиялар беришда катта ҳисса қўшади. Шу маънода Республикадаги барча ўзбек тили ва адабиёти муаллимлари ҳамда мутахассисларни, она тилимиз жонкуярларини анжуман ишида фаол иштирок этишга чақирамиз.

М. АБДУРАИМОВА,
РҲММ бош методисти, педагогика фанлари номзоди.

Расмий бўлим

«ИНФОРМАТИКА ВА ҲИСОБЛАШ ТЕХНИКАСИ АСОСЛАРИ» ФАНИДАН ЎРТА МАКТАБ, МАКТАБДАН ТАШҚАРИ МУАССАСАЛАР, ҲУНАР-ТЕХНИКА ВА ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТЛАРИ УЧУН ЯРАТИЛГАН ДАСТУРЛАР ТАНЛОВИ НИЗОМИ

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонунини бажариш ва халқ таълими тизимида "Информатика ва ҳисоблаш техникаси" фанини ўқитишни янада такомиллаштириш ва ривожлантириш мақсадида информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари фанидан ўрта мактаб, мактабдан ташқари муассасалар, ҳунар-техника ҳамда педагогика билим юртлари учун ўқув дастурларининг Республика танловини ўтказади.

Танлов Халқ таълими вазирлиги тасдиқлаган Низом асосида ўтказилади. Танловга тақдим этилган ишлар танлов эълон қилинган кундан бошлаб бир ой давомида қабул қилинади.

Манзил: Тошкент — 27. Ўзбекистон 80, Республика ўқув-методика маркази, информатика бўлимига.

1. Танловнинг мақсади ва вазифалари

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва республикада "Таълим тўғрисида"ги Қонуннинг қабул қилиниши халқ таълими тизимидаги таълим-тарбияни янада ривожлантириш истиқболларини яратиб берди. Жумладан, мактаблар, педагогика билим юртлари ва ҳунар-техника билим юртларида "Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари" фанини ўқитишни янада такомиллаштириш ҳамда ривожлантириш вазифаларини қўйди.

"Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари" фани ўрта умумтаълим мактабларининг 8-синфидан ўқитила бошлангандан буён, 8—9-синфлар учун даврга мос дастурлар, дарсликлар ва бошқа ўқув-методик адабиётлар яратилмоқда. Замон талабларидан келиб чиққан ҳолда ўрта мактабнинг 10-11-синфлари, педагогика билим юртлари ва ҳунар-техника билим юртлари учун янги дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар яратиш зарурати сезилмоқда.

Танловнинг асосий мақсади — Республикадаги ўқувчиларнинг компьютер саводхонлигини юқори даражага кўтариш учун кенг имконият яратиш, "Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари" фанини ўқитишда узвийликни таъминлашга мўлжалланган зарур методикани ишлаб чиқиш ҳамда бу муҳим ишда мазкур соҳа мутахассисларининг фаол иштирок этишларини таъминлашдан иборат.

2. Танловга тақдим этиладиган ишлар шакли ва мазмуни

Танловга халқ таълими тизимининг қуйидаги бўғинлари учун мўлжалланган дастурлар тақдим этилади:

а) ўрта умумий таълим мактабларининг 10—11-синфлари учун дастур;

б) педагогика билим юртларининг барча мутахассисликлари учун дастур;

в) ҳунар-техника билим юртлари учун дастур;

г) мактабдан ташқари муассасалар учун дастур.

Танловга тақдим этиладиган дастур мазмуни таянч мактабнинг 8—9-синфлари учун яратилган дастур мазмунига узвий боғлиқ бўлиши шарт.

Қўлёзмалар танлов ҳайъатига 3 нусхада (2 ораликда), машинка ёзувида тақдим этилади.

Танловга тақдим этиладиган дастур шаклан ва мазмунан ушбу Низомнинг "Танловнинг мақсади ва вазифалари" қисмида таъкидланган шартларга мос бўлиши керак.

3. Танловнинг ташкил этилиши

Танловни ташкил этиш ва унинг ўтказилиши билан боғлиқ барча масалаларга раҳбарлик қилиш учун ташкилий қўмита тузилади ва Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланади.

Танловга тақдим этиладиган ишлар муаллиф томонидан халқ таълими ходимларининг малакасини ошириш Марказий институтида, шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институтида ташкил этиладиган семинарларда бир ой давомида ҳимоя қилинади.

Танловга тақдим этиладиган ишларни ҳолисона ва малакали баҳолаш учун шу соҳанинг етук мутахассислари, тажрибали методистлар ва муаллимлардан иборат ҳакамлар ҳайъати таркиби Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланади. Ўз ишлари билан танловда иштирок этаётган муаллифлар ҳакамлар ҳайъати таркибига киритилмайдилар.

Танловнинг ўтказилиш муддатлари халқ таълими вазирининг буйруғига асосан белгилаб қўйилган бўлиб, у матбуотда эълон қилинган кундан бошлаб бир ой давомида ишлар қабул қилинади. Ишларни қабул қилиш муддати тугагандан сўнг бир ой муддатда энг яхши дастур аниқланади ва матбуотда эълон қилинади. Танловда якка шахслар, жамоалар ўз ишлари билан қатнашишлари мумкин.

Маълумотлар учун манзил: Тошкент — 27, Ўзбекистон кўчаси, 80-уй, Республика ўқув-методика маркази, информатика бўлими, тел: 45-18-50.

МАЪНАВИЙ БАХТ

Бахт ўзи нима? Балки Кўҳиқофнинг баланд чўққисидаги олма дарахтининг яккаю ягона меваси-дир. Балки улкан аждарлар қурошовидаги тилсимот ғорининг гўзал бекасидир. Балки...

Бахт ўзи нима?

"Инсон бахтли бўлиши керак. Агар у бахтсиз бўлса, бунинг учун унинг ўзи айбдор", — деган эди Лев Толстой.

Навоий ҳазратлари ҳам "Ҳақ магарким ком учун боштин ёротқой оламе" дея нақшбанд этганлар.

Унда нега Бахт сўзига алоҳида урғу берамиз. Негаки инсон матлаби барчага баробар тақсимланган бахтда эмас, балки кўпчиликка насиб этавермайдиган, қўл етмас ҳилқат — маънавий бахтдадир.

Холбуви Восиқова маънавий бахтни бошига тож қилиб қўндирмоққа муштарраф бўлган инсонлардан. Бу шарафга у эллик йиллик умрининг мазмунини ташкил этган ўқитувчилиги, оддий ўқитувчилиги орқасидан эришди. Ўз қалбига меҳрни жо этиб, ўзгалар кўнгил ойнасини-да меҳр нурлари ила мунаввар этмоқни ҳамма уддалай билмайди. Холбуви Восиқова, мана, қарийб ўттиз йилдирки, Сирғали туманидаги 3-ўрта мактаб тимсолида Анвара бўлиб келмоқда.

Бу очун — тажаллий. Бу кўнгил — тажаллий. Бани башар кўнглини жилвалантирмоқ — иноят. Маънавий бахт — иноят.

Холбуви Восиқова — маънавий бахт эгаси. Холбуви Восиқова — иноят эгаси.

Х. МУРОДОВ.

"Маърифат" хабарлари

Сайёҳ ташкилотчилар йиғини

Яқинда Самарқанд шаҳрида сайёҳ ташкилотчиларнинг республика семинар-кенгаши бўлиб ўтди.

Анжуманни Самарқанд вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиги Ҳ. Нормуродов кириш сўзи билан очди.

Республиканинг турли вилоятларидан келган сайёҳ ташкилотчилар Самарқанд вилоятида бу борада амалга оширилаётган ишлар билан танишишди. Ялпи мажлисда Самарқанд вилоят ёш саёҳатчилар ва ўлкашунослар маркази директори С. Ғаниев маърузаси тинглан-ди.

Музокараларда Хўжайли туманидаги 14-мактаб ўқитувчиси Й. Абдуллаев, Ҳазорасп туманидаги 45-мактаб ўқитувчиси Э. Мадаминов, Чортоқ шаҳридаги 1-мактаб ўқитувчиси И. Турғунов, Қоракўл туманидаги 35-мактаб ўқитувчиси Р. Олтиев, Қува туманидаги 5-мактаб ўқитувчиси Н. Мўминов, Юнусобод туманидаги 122-мактаб ўқитувчиси М. Ҳакимов ва бошқалар сўзга чиқишиб, ўқувчилар таълим ва тарбиясида ўлкашуносликнинг аҳамияти ҳақида фикр юритдилар, ўзлари олиб бораётган амалий ишлар ҳақида ҳикоя қилиб бердилар.

Уч кун давом этган семинар-кенгаш қатнашчилари Самарқанд вилоятининг Ургут шаҳридаги мактаб музейлари иш тажрибаси билан танишишди, Самарқанднинг диққатга сазовор жойларини бориб кўришди.

Б. ФАЙЗУЛЛАЕВ.

Китобдаги "Олтин калитча"

Муқаддас она заминга, ўз халқига меҳр-муҳаббат ўғил-қизларга болаликдан сингдирилмоғи лозим. Тарбиянинг ана шу жиҳатига Китоб шаҳридаги "Олтин калитча" болалар боғчасида катта эътибор берилаётир. 190 нафар кичкинтой тарбияланаётган бу боғчада тажрибали мураббия Ҳанифа Муқимова ва тиниб-тинчимас услубчи Мўътабархон Акбаровалар раҳбарлигида машғулотларни ўтказиш тубдан қайта қурилмоқда.

Боғчада ҳамма иш пухта режа асосида ташкил этилган. Ота-оналар тарбияланувчилар истак-майлини ҳисобга олиб жорий йил "ноанъанавий шарқона услублар асосида таълим-тарбияни ташкил этиш йили" деб қабул қилинган. Шунга кўра боғча тарбиячилари 9 та гуруҳда ўтказилаётган машғулотларда кичкинтойларга Ватанимиз тарихини ўргатишга, Ўзбекистонни севишга эътиборни қаратмоқдалар ва миллий урф-одатларимизни сингдиришга ҳаракат қилмоқдалар. Режага киритилган қўшимчага кўра январь ойида "Шу азиз Ватан барчамизники" туркумидаги машғулотлар ўтказилади.

"Олтин калитча" — топқир ва ижодкорлар маскани. Тарбиячилар ижодий изланиб, турли ўйинчоқлар, буюмлар, кўрсатмалар ясаб, машғулотларда фойдаланмоқдалар. Боғчада "савдо-сотиқ бурчаги" ҳам ташкил этилган. Бурчакда болалар "бозор" ўйинини ўйнайдилар. Иқтисодиёт ва тижорат ҳақида тушунча ҳосил қиладилар.

— Боғчамизда унутилиб бораётган маҳаллий ҳунармандчилик бўйича кичкинтойларга кенг тушунча беришга ҳам ҳаракат қилаяпмиз, — дейди услубчи Мўътабархон Акбарова. — Булар миллий кулолчилик, гиламчилик — терма гилам тўқиш, саватчилик мактабларидир. Кичкинтойларга авлодларимизнинг нафис санъатларини ўргатиш мақсадидамиз. Бу борада Саодат Исомова, Сожида Ўринова, Раъно Раҳмонова, Саодат Даминова, Наргиза Жўраева каби "боғча опа"ларнинг хизматлари катта бўлаяпти. Шунингдек, улар болаларга лотин ёзуви асосидаги ўзбек алифбоси ва инглиз тилларидан ҳам сабоқ бермоқдалар.

Абдували ОБИДДИНОВ.

ТАҲЛИЛГА БОЙ МАШҒУЛОТ

Бўз туманидаги "Гулдаста" боғчасининг мусиқа зали байрамлардагидек безатилди. Бу ерга вилоят миқёсида ўтказилган тарбиячи маҳоратини оширишга бағишланган кўчма кенгаш қатнашчилари ва бошқа мутахассислар келишди. Ўрта гурух тарбиячиси Истиора Турғунова "Ўйинчоқларни ўзимиз ясаймиз" мавзуида очиқ машғулот ўтказди.

Очиқ машғулотдан сўнг мусиқа раҳбари Рустамжон Қаҳҳоров раҳбарлигида "Гулла, яшна Ўзбекистоним!" деб номланган мусиқали эрталик бўлди.

Шундан кейин кенгаш қатнашчилари туман ва шаҳар халқ таълими бўлимлари мактабгача тарбия хонаси услубчилари ҳамда назоратчилари, болалар боғчаларининг мудиралари мазкур мактабгача тарбия муассасасининг иши билан яқиндан танишдилар.

Сўнгра туман халқ таълими бўлимида очиқ машғулотнинг таҳлили бўлиб ўтди. Таҳлил жараёнида вилоят ўқитувчилар малакасини ошириш институти мактабгача тарбия хонаси мудири М. Абдураҳмонова, Андижон шаҳридан услубчи З. Иноқова, Балиқчи тумани халқ таълими бўлими назоратчиси Т. Мадаминова, Пахтаобод туманидаги 20-боғча мудираси С. Аҳмаджонова, Балиқчи тумани халқ таълими бўлимига қарашли 12-боғча мудираси Р. Мўминова, халқ таълими бўлими мактабгача тарбия муассасалари назоратчиси М. Иброҳимова ва бошқалар ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди.

Ҳ. РУСТАМОВ.
Андижон вилояти.

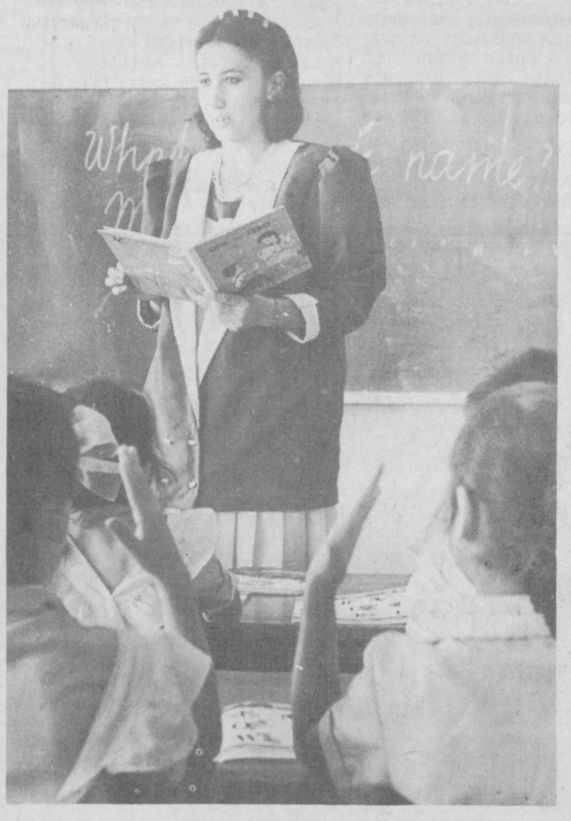

Зулфия Ҳожимуродова Тошкент шаҳри Акмал Икромов туманидаги 312-ўрта мактабнинг фидойи муаллималаридан бири. У ўқувчиларга инглиз тили фанидан сабоқ беради.

Суратда: З. Ҳожимуродова ўқувчиларга галдаги мавзуни тушунтиряпти.

М. НУРИНБОЕВ олган сурат.

МЕҲНАТГА ОШНО ЭТИБ

Тошкентдаги Абу Райҳон Беруний номли 243-мактабда шаҳар умумтаълим мактаблари меҳнат ўқитувчиларининг семинари бўлиб ўтди. Шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти ташкил этган тадбир олдидан шаҳар мактаблари ўқувчилари тайёрлаган турли уй-рўзғор анжомлари, миллий халқ ҳунармандчилик санъати буюмлари кўргазмаси ташкил этилди. Бунда айниқса, Акбар Солиҳов, ўқитувчилик қилаётган 278-мактаб ёш ҳунармандларининг ёғоч ўймакорлиги ишлари, 165-мактаб (Ўткур Иброҳимов) ўқувчиларининг миллий нақш чизмалари, 111-мактабда (Абдумажид Боборахимов) тайёрлаган нақшин қутичалар, 28-мактаб (Абдухалил Тожибоев) косиблари тиккан махсилар кўпчиликка манзур бўлди.

Семинарда Собир Раҳимов туман халқ таълими бўлимининг инспектори Сафар Тошбеков "Меҳнат дарсларида миллий ҳунармандчиликни ривожлантириш ва бу борада микроучасткаларда истиқомат қилувчи турли касб эгаларини жалб этиш" туманда қандай йўлга қўйилаётгани тўғрисида ахборот берди. 243-мактаб меҳнат таълими муаллими, олий тоифали ўқитувчи Ҳожимурод Ҳошимов, мактаб директори Насиба Нишонова фанларга нисбатан қизиқиши бўлмаган ўқувчиларни ҳунарга йўналтириш борасидаги таклифларини, шунингдек, 69-мактаб ўқитувчиси Юрий Скляров, 98-мактаб ўқитувчиси Александр Литвинов, 241-мактаб ўқитувчиси Юрий Гершович ўқувчиларга ҳунар ўргатиш борасидаги тажрибаларини ўртоқлашдилар.

Меҳнат ўқитувчиларининг бу йиғини айнан 243-мактабда ўтказилгани бежиз эмас, албатта. Аввалambor, бу ерда ўқувчилар ҳунар ўрганиши учун барча шароит яратилган. Устахоналар зарур дастгоҳ, асбоб-анжомлар билан тўла таъминланган. Шу боис мактаб ёш ҳунармандлари ўзлари ясаган миллий эшик, дераза, хонтахта, бешик ва беланчаклар, ўймакорлик буюмлари билан кўпгина кўрик-кўргазмаларда иштирок этиб, совринли ўринларни эгаллаб келмоқда. Меҳнат хонасига кирган киши бу ерда намойиш этилаётган уй-рўзғор буюмлари қаторида миллий нақш берилган бежирим курси ва ўриндиқлар, нафис қутичаларни кўриб ҳайратланмай иложи йўқ. Бу маҳсулотларни ёш дурадгорлар мактабнинг расм ўқитувчиси Бахтиёр Каримов бошқараётган нақш тўғараги аъзолари билан ҳамкорликда яратишган.

— Халқ ҳунармандчилигига эътибор кучайиб бораётган айни пайтда мактаб ўқувчиларини бу соҳага янада кенгроқ жалб этиш зарур, — дейди Ҳ. Ҳошимов. — Мактабимизда 8—9-синф ўқувчилари учун ўзбек миллий буюмларини тайёрлашни ўргатиш методикаси йўлга қўйилган. Аммо бир касбни мукаммал эгаллаш, ҳунар эгаси бўлиб етишиш учун қўйилган дарс соатлари камлик қилаётганга ўхшайди. Ёш авлодни ҳунарли қилиб тарбиялаш учун меҳнат дарсини бошланғич синфдан ўтилса, 5-синфдан эса махсус ҳунармандчилик синфлари ташкил этилса, айни муддао бўлар эди.

Бахтиёр МАНСУРОВ.
(ЎзА).

БАЙРАМ БЕЛЛАШУВИ

Жиззах вилоятининг Пахтакор туманидаги 2-ҳунар-техника билим юртида Янги йил байрами одатдагидан бошқачароқ тусда ўтди. Шу куни билим юрти директори Неъмат Ҳайдаров ташаббуси билан дошқозонларда ош дамланиб, талабалар, ота-оналар ва маҳалла қўмиталарининг вакилларига тортиқ қилинди.

Куннинг иккинчи ярмида билим юртининг таълим-тарбия ишлари бўйича директор Ўринбосари Назира Муродова тайёрлаган дастур бўйича талабалар ўртасида ўзаро беллашув бўлиб ўтди.

10 та гуруҳга бўлинган талабалар 6 та шарт бўйича ўзаро куч синашдилар. Қизғин беллашувлардан сўнг ғолиблар ҳам аниқланди. Биринчи ўринни эгаллаган 13-гуруҳ талабалари 150 сўмдан, 2-ўринни олган 10 ва 11-гуруҳ талабалари эса 100 сўмдан, 9-гуруҳ талабалари ҳам ўз маҳоратларини кўрсатиб учинчи ўринни эгаллаб, 50 сўмдан пул мукофоти билан тақдирландилар.

Энг муҳими, Янги йил байрами беллашуви талабаларга хушкайфият бағишлаб, фан сирлари ва ҳунар ўрганишларида туртки бўлиб қолиши шубҳасиз.

Шунингдек, Янги йил беллашуви ниҳоясида кам таъминланган оилаларнинг фарзандларидан 20 нафарига иссиқ кийим ва қимматбаҳо совғалар улашилди.

Улуғбек ОДИЛОВ.

Ҳунар-техника билим юртларида

Тадбиркорлик истиқболни яратади

— Оталиқ ташкилотларимиздан бири — устки трикотаж буюмлар фабрикасидан олинган 2 тонна калавага ишлов бериб, 80 минг сўм соф фойда олган бўлсак, ип йигирув фабрикаси берган хомашёни ипга айлантириб, 25 минг сўм даромад олдик. Айни пайтда тайёрлаётган маҳсулотларимизнинг тури 12 хилга етди. Гилам тўқишни ҳам йўлга қўйдик.

Бу сўзларни бирорта кичик корхонанинг раҳбари гапираяпти деб ўйламанг. Бу гапни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ҳунар-техника таълими аълочиси, Жиззах шаҳридаги 12-ҳунар-техника билим юртининг директори Носиржон Юсупов алоҳида таъкидлади. У таълим бериш жараёнида тадбиркорликни ҳам йўлга қўйиб муҳим ютуқларни қўлга киритмоқда.

Билим юрти Жиззах шаҳрининг марказида жойлашган. Шаҳарда бир нечта олий ўқув юрти, техникум ва билим юртлари мавжуд бўлса-да, ёшларнинг кўпчилиги ана шу билим юртига кириб ўқишга ҳавасманд. Жорий йилда ҳам 250 нафар ўринга 500 дан зиёд киши ҳужжат топширди. Шу мисолнинг ўзи ҳам илм масканининг аҳоли ўртасида, ёшлар ўртасида нуфузи ортиб бораётганлигини кўрсатади. Иккинчидан, бу ерда ёшлар турли ҳунарларни пухта эгаллашлари учун барча шароит муҳайё. Устки трикотаж фабрикасига тикувчи, ип йигирув фабрикасига йигирувчи, "зангори экран" ташкилотларига уста, агросаноат уюшмаси хўжаликларига ҳисобчи, назоратчи, халқ таълими муассасаларига тарбиячи-ошпаз, савдо ташкилотларига сотувчи тайёрлаб бераётган билим юртида тахсил олаётган йигит-қизлар нафақат Жиззах шаҳридан, балки вилоятнинг барча туманларидан, ҳатто, Тошкент, Самарқанд, Бухоро вилоятларидан, Қорақалпоғистон Республикасидан ҳам келишган.

Бугунги кунда 18 та гуруҳда 550 нафар ёш билим олиб, ҳунар ўрганишмоқда. Ҳунар сирларини ўргатишда 45 нафар муҳандис-педагог уларга устозлик қилаётир.

Билим юрти 720 ўринли замонавий типда қурилган бўлиб, 400 ўринли ётоқхона, 240 ўринли ошхона, спорт зали, сузиш ҳавзаси, яхна ичимликлар цехи-ю, музқаймоқ дўконигача ҳамма-ҳаммаси талабалар хизматида. Синф ва лаборатория хоналари замон талаби даражасида жиҳозланган, бир неча минг нусха китобни ўз ичига олган кутубхона мунтазам ишлаб турибди.

Носиржон Юсупов билим юртига 6 йилдан бери раҳбарлик қилиб келмоқда.

— Биз асосан енгил саноат корхоналарига ишчилар тайёрлаб берамиз, — дейди у. — Айни пайтда шаҳримиздаги корхона ва фабрикалар билан мустаҳкам алоқа ўрнатганмиз. Устахонамизни чинакам саноат корхонасига айлантириш тадбирини кўраяпмиз. Устки трикотаж буюмлари ва ип йигирув фабрикалари жамоасининг ёрдами билан дастгоҳ ва ускуналарни олиб келиб ўрнатганмиз. Ҳозир бу ерда пахта толасини чувиш ва йигиришдан тортиб тайёр маҳсулот ҳолига келтиришгача бўлган барча жараёнларни тўла-тўкис бажариш имконига эгамиз. Келгуси йилдан 70 тоннага яқин пахта толасини шу цехларимизда қайта ишлаб, маҳсулотга айлантиришни режалаштириб турибмиз. Бу бизга икки томонлама наф беради. Даромад эса билим юртини иқтисодий жиҳатдан таъминлашга, талабалар ва мураббийлар моддий манфаатдорлигини яхшилашга сарфланади. Шунингдек, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар ҳам касаба уюшма билан келишилган ҳолда уларга тақсимлаб берилмоқда.

Билим юртида янги ҳунармандчиликни жорий этиш билан бирга корхона ва ташкилотлар билан шартномалар тузиш ҳам йўлга қўйилган. Чунончи, "Сўғдиёна" фирмасининг тиббий бирлашмаси билан тузилган шартномага кўра, ўқитувчилар ва талабалар билим юрти ҳисобидан бепул даволаниш имкониятига эга. Ёрдамчи хўжаликда етиштирилган маҳсулотлар ҳам бозор нархидан арзонлаштирилган баҳоларда сотилади.

Норбуви Қосимова, Гулнора Бўронова, Тўхта Ҳожиматов, Одилжон Умаров сингари мураббий-ўқитувчилар ёшларга ҳунар ва билим сирларини пухта ўргатишда билим юртининг машъаллари ҳисобланади. Олдинда режали ишларимиз жуда кўп. Айтайлик, келгусида билим юртимизни ҳунар лицейига айлантиришни мўлжаллаяпмиз.

Бир сўз билан айтганда замон тадбиркорники, тадбиркорлар эса келажак истиқболини яратади.

Бахтиёр РИЗО.

ОЛМОС ЖИЛОСИ

Қарши шаҳар Муқимий номидаги 7-ўрта таянч мактабга раҳбарлик ишидаги баъзи тажрибалар

Мактаб ҳар бир жамият, ҳар қандай тузум шароитида ҳам даврнинг масъулиятли, оғир, лекин шарафли юкини елкасида тутиб келган. Шунинг учун ҳам мутафаккирлар унинг жамиятдаги ўрнини юксак баҳолаб "Халқ учун нондан сўнг, энг муҳими, мактабдир", дейишган. Зотан, ҳар қандай мамлакатнинг ривожланиши, маданий юксалиши ва маънавий тараққиёти ёш авлодни ўқитиш, тарбиялаш, уларга билим бериш ва касб-ҳунар ўргатиш билан белгиланади. Бунинг моҳиятини олдиндан кўра билган республикамиз раҳбарияти халқ таълимини юксалтиришга, бу соҳани тубдан ислоҳ қилишга алоҳида эътибор қаратаётир.

Мактаб ёш авлодни билимли, ишбилармон, ватанпарвар, меҳнатсевар, юксак ахлоқли этиб тарбиялашга масъулдир. Ана шундай вазифани шараф билан адо этаётган билим масканларидан бири Қаршидаги Муқимий номидаги 7-ўрта мактабдир. Мактаб жамоасининг ташаббускорлиги, ижодкорлиги ўқув-тарбия ишларини бугунги кун талаблари асосида қайта куриши, ёш авлод таълим-тарбияси йўлида изланишлари ва қўлга киритаётган ютуқлари диққатга сазовордир.

Ушбу мақолани ёзишдан олдин 7-мактабнинг шаҳар ўқув даргоҳлари орасида тутган ўрни, мавқеи, обрўсини билиш мақсадида халқ таълими бўлими мудири Мамлакат Қодирова ҳузурида бўлдик. У бир неча йиллар давомида шаҳар мактабларида ўқитувчи, директорлик лавозимларида ишлаган, мактабларнинг баланд-пастини яхши билади. Яқинда педагогик соҳага алоқадор илмий ишини ҳимоя қилиб, фан номзоди деган унвонга эга бўлди.

Опа ниятимизни дарҳол тушунди ва мақсадга ўта қолди:

— Сергайрат, ҳаракатчан Иноят Ҳидоятов бошчилик қилаётган 7-ўрта мактаб шаҳар халқ маорифининг фахри. Қаршида 36 та мактаб бўлса, тажриба-таянч билим ўчоқларимиздан бири шу Муқимий номидаги мактабдир.

Мактабда соғлом муҳит, ҳамжиҳатлик борлиги, ўз касбининг усталари кўплиги, таълим-тарбия сифатига алоҳида эътибор билан қараш, дарсларнинг кабинет системасида кўргазмалилик асосида ўтилиши, синф хоналарининг тоза-озодалиги, бир неча ўқув йилини таъмирсиз ўтказиш — буларнинг ҳамма-ҳаммаси таянч билим маскани ютуқларидир.

Мактаб тарбиявий ишлар ташкилотчиси, бир неча йиллар директор ва халқ таълимининг юқори ва қуйи погоналарида меҳнат қилиб бой тажриба орттирган Г. Қурбонова ишларини ўрганиб чиқдик. Ишда янгиликлар кўп эканига ишонч ҳосил қилгач, шаҳар мактаблари тарбиявий ишлар ташкилотчилари семинар-кенгашини шу мактабда ўтказдик. Ҳам назарий, ҳам амалий машғулотлар асосида ўтган бу кенгашда ҳамкасблар ҳар томонлама чуқур таассуротга эга бўлдилар.

Вилоятимизнинг турли туманларидан бизга яхши мактабларимиз тажрибасини ўрганишни, кўришни истаб, маслаҳат сўраб келувчилар кўп. Уларнинг аксариятини кўпинча 7-мактабга юборамиз. Улар мактаб билан танишиб, педагоглари ва раҳбарлари билан фикрлашиб, ибратли усулларни ўрганиб, миннатдор бўлиб кетишади.

РАҲБАРЛИК ҲАМ БИР САНЪАТ

1973 йилда мактаб 534 ўринга мўлжалланганлигига қарамай 720 ўқувчи ва 36 ўқитувчи билан Эшмурод Жалилов директорлигида иш бошлаган эди. Директор кадрларни танлашда ўз касбининг устаси эканлигини кўрсатди. У илмий бўлим мудирлигига Иноят Ҳидоятовни таклиф қиларкан, илмий бўлим мудири фаолиятининг кўп қиррали ва ўта масъулиятли эканлигини, у ҳар бир фаннинг ўзига хос хусусиятларини, методикасини яхши билиши, дарс таҳлилини пухта ўтказиши ва ўқитувчига ҳар томонлама жўяли маслаҳатлар бера олишдек билим ва қобилиятга эга бўлиши кераклигини, айнан шу хислатлар Иноят Ҳидоятовда мужассамлигини яхши биларди. У зуваласи пишиқ, билимдон, кам гапириб кўп фикрлайдиган педагог бўлгани боис 1989 йилгача илмий бўлим мудири бўлиб ишлади. 1989 йилда директор меҳнат нафақасига чиқиш олдидан ўз ўрнига шогирди Иноят Ҳидоятовни тавсия этди. Мана, 5 йилдан ортиқроқ вақтдан буён Иноят Ҳидоятов катта педагогик жамоага бошчилик қилиб келмоқда.

Иноят Ҳидоятов 1959 йилда Қўқон давлат педагогика институтининг тарих-филология факультетини тугатган. Ўша йиллардан эътиборан у турли мактабларда ишлаб, бой тажрибалар тўплади. Юксак касб маҳоратига эга бу педагог ўқув-тарбия жараёнининг барча босқичларини моҳирона бошқара олади. Шу билан бирга у 10—11-синфларда адабиётдан дарс беради. У ўқитган ўқувчиларнинг кўпчилиги шаҳар, вилоят олимпиадаларининг совриндорларидир. Директор айни пайтда ёш муаллимларнинг ҳам меҳрибон устози, ўз билими ва тажрибасини ёшлар билан ўртоқлашишдан эринмайдиганлардан. Бир неча йиллардан бери адабиёт дарсларида муаммоли таълим устида тажриба ишларини олиб бормоқда.

— Муаммоли таълим имкониятларидан адабиёт дарсларида кенг фойдаланиш ўқитувчига жуда қўл келади,— дейди у.— Ўрганиладиган мавзуларни янада чуқурлаштириш, ижодий изланувчанлик, мулоҳазакорликни шакллантиради, дарс материали юзасидан баҳсли вазиятни вужудга келтиради. Натижада ўқувчилар фаолиятида изланиш, фирклаш жараёни бошланади.

Ҳа, Иноят Ҳидоятов дарсда ўқувчиларни эркин фикрлашга ундовчи усуллар ижодкори. У муаммоли таълим усулида "Абдулла Қаҳҳор ҳикояларини ўтиш", "Тарихий романлар таҳлили" каби бир қатор мавзуларда туман, вилоят йиғинларида маърузалар қилиб, ўз тажрибалари пировард натижалари моҳиятини кўрсатиб бера олди.

Иноят Ҳидоятовнинг таълим-тарбия соҳасидаги хизматлари муносиб тақдирланиб келинмоқда. У Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигининг Фахрий ёрлиғи ҳамда Ўзбекистон Халқ хўжалик ютуқлари кўргазмасининг 1 даражали дипломи билан, шунингдек, вилоят халқ таълими бошқармаси, шаҳар халқ таълими бўлимининг фахрий ёрлиқлари билан тақдирланган. Унинг директорлик фаолияти тажрибалари вилоят халқ таълими ходимлари малакасини ошириш институти томонидан оммалаштирилди.

Бозор иқтисоди шароитида мактаб муаммолари кўп ва хилма-хил. Уларни ҳал қилишда, таълим ва тарбия бирлигини мустаҳкамлашда директор ўзи бошчилик қилаётган аҳил ва иноқ педагогик жамоага суяниб иш кўраётир. Қанот қанча мустаҳкам бўлса, парвоз шу қадар юксак бўлади, деганларидек бирга ишлаётган маслакдошлари — тажрибали ўқитувчилар Гулчеҳра Қурбонова, Эркин Саидов, Рўзигул Йўлдошева, Жамил Раҳимов, Ўғилой Амирқулова, Гулжаҳон Жўраева кабилар муаммоларни ҳал этишда, ютуқларни кўпайтиришда директорга таянч бўлмоқдалар.

Муқимий номидаги мактаб биноси 534 ўқувчи ўрнига мўлжалланган бўлишига қарамай, ҳозир бу ерда 1054 ўғил-қиз таълим олади. Уларга 75 ўқитувчи фан сирларини ўргатади. Мактаб икки сменада иш олиб боради. Мактаб жамоаси ўз тамойили — "Тарбиялаб, чуқур ва пухта билим бериш"ликка доимо амал қилади.

Мактаб маъмурияти, ўқитувчилар жамоаси миллий анъаналар тарбия манбаи эканлигини яхши англаган ҳолда ўқувчиларга миллий маданият, меҳр-оқибат, муомала муносабати, дўстлик, одамийлик, саломлашиш одоби борасида ҳам талайгина ибратли ишларни амалга ошириб келаётир.

Мактаб 1993-94 ўқув йилида педагогик кенгаш томонидан тасдиқланган режа асосида иш олиб борди. Унда мактаб маъмуриятига ҳам иш тақсимоти кўрсатиб, белгилаб қўйилган. Шунга кўра мактаб раҳбарияти томонидан ўтган ўқув йилида 310 соат дарс таҳлил қилинди. 34 соат очиқ дарс, 11 соат ностандарт дарслар, 9 соат янги усулдаги тарбиявий соатлар ўтказилди.

Директор ҳузуридаги йиғилишларда ва мактаб педагогик кенгашларида аввалдан режалаштирилган долзарб масалалар атрофлича муҳокама қилиниб, чора-тадбирлар белгиланади. Жумладан, йиғилишларда "Давлат тили тўғрисида"ги, "Таълим тўғрисида"ги, "Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида"ги қонунлар, Ислом Каримовнинг рисолаларида акс этган халқ таълимининг иқтисодий, маънавий масалалари, "Ўқув йилининг йиллик якуни ва навбатдаги вазифалар", "2-5- синфларда эски ўзбек ёзуви, рус тили ва чет тили фанларининг ўқитилиши жараёнида миллий урф-одатларимизнинг сингдирилиши" каби масалалар муҳокама қилиниб, ишлаб чиқилган тадбирлар изчил рўёбга чиқарилмоқда.

Мактаб жамоаси аъзолари Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонларини бажаришга куч-ғайратларини сафарбар этмоқдалар. Шунингдек, улар ўзларига берилган имтиёзлардан тўлиқ фойдаланмоқдалар.

ТАРБИЯ МУКАММАЛ БЎЛСА...

Болага бериладиган сабоқларнинг бир қаноти таълим бўлса, бир қаноти тарбиядир. Инсон ҳаётида таълимдан ҳам тарбия устиворроқ туради. Тарбия кўрмаган одамга таълим бериш ҳам ўта мушкул вазифадир. Зотан, таълим-тарбия мужассам бўлган инсондагина ҳаёт йўлларидан қоқилмай олга бориш, кўнгил орзулари — ўйларига етиш, элу юрт хизматида бўлиш уфқлари кенг бўлади. Шу жиҳатдан қараганда камол топаётган авлодга ўзбек халқининг миллий қадриятларини, бой миллий меросимизни, ўзбекона инсонийлик фазилатларини сингдириш мактаб олдидаги энг муҳим вазифалардандир. Бунда ўқув режалари миллийлаштирилиши, тўлдирилиши, дарс эса ўтмиш маданиятимиз, миллий характер, шарқона одоб-ахлоқ, ўзбекона оила тарбияси хусусиятларини ўқувчида шакллантириб боришга хизмат қиладиган маънавий восита бўлиши керак.

Муқимий номидаги мактаб жамоаси ҳам ана шу мақсадда изчил изланиб, ишламоқда. Мактаб жамоаси "Тарбия орқали таълим берайлик, таълим воситасида тарбиялайлик" шиори остида иш кўрмоқда.

Мактабдаги тарбиявий ишларга эса маорифнинг турли бўғинларида ишлаб, бой тажриба тўплаган Гулчеҳра Қурбонова бошчилик қилаётир. У Қарши давлат педагогика институтини тугатиб, 25 йилдирки, ўқувчиларга ўзбек тили ва адабиётидан дарс бериб келади. Гулчеҳра Қурбонова ҳалол меҳнатлари билан методист, биринчи тоифали ўқитувчи унвонларига сазовор бўлганлардан. У Ўзбекистон халқ маорифи аълочисидир. У айни пайтда мактаб тарбиявий ишлар ташкилотчиси сифатида ҳам фаоллик кўрсатмоқда. Унинг бу соҳадаги йиллик, ойлик, ҳафталик иш режалари Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги қабул қилган "Синфдан ва мактабдан ташқари ишлар концепцияси"га асослангандир. Бу режалар таълим ва тарбиянинг турли соҳаларини ўз ичига олади.

Мактабда "Мустақиллик бурчаги" ташкил қилиниб, унда Ўзбекистон Республикаси байроғи ва герби акси туширилган стенд, "Ҳар бир йигит — Ватан қўриқчиси", Республика иқтисодий тараққиётини кўрсатувчи харита, "Ўзбекистон мадҳиясининг матни ва мусиқаси", "Мустақиллик байрами" каби бир қатор кўргазмалар қўйилган.

Ўтган ўқув йили давомида Ўзбекистон мадҳия ини 2—11-синфлар ўқувчиларига ёд олдириш, мусиқа дарсларида куйга солиб айттириш, синов тариқасида ҳар бир синфда шу мавзуда суҳбатлар ўтказиш ишлари амалга оширилди. "Таълим тўғрисида"ги Қонун ҳақида ўқувчиларга тушунча бериларкан, республикада таълим тизими уч босқичлиги — 1—4-синф бошлангич таълим, 5—9-синфлар таянч мактаби, 10—11-синфлар умумий ўрта таълим эканлиги машғулотлар давомида тавсифлаб борилди. Ўқувчиларга дарс ва дарсдан ташқари машғулотларда миллий мактаблар, хусусий мактаблар, лицей-коллеж мактаблари тўғрисида ҳам тушунчалар бериладики, бу ўғил-қизнинг айрим фанларга, касб-ҳунарга, келажакка тайёргарликка қизиқишларини ошириш имконини яратади.

Синф раҳбарлари ўқув йили давомида ўқувчилари билан ота-боболаримизнинг азалий удумлари, олижаноблиги, донишмандлиги, касб-ҳунарнинг улуғлиги каби инсоний фазилатларни мадҳ этувчи мавзуларда тарбиявий соатлар ташкил қилдилар. Шунингдек, мактабда "Миллий кийимлар — ифтихоримиз", "Меҳр-оқибат ва одамийлик — инсонийлик бурчимиз", "Ота-она ҳурмати", "Фарзандлик бурчи" мавзуларида баҳс-мунозаралар ўтказилди.

Билим масканида ҳар йили "Наврўз" байрами тадбирларини ўтказиш тарбиявий-таълимий мақсадларни қамраб олади. Шундай тадбирлардан бири анъанавий кўчат ўтказиш ойлигидир. Бу ойликда ҳар бир синф ер-участкасига ишлов бериш, ариқларни тартибга келтириш, 100 тупдан мевали кўчатлар экиш, терак қаламчалари қадаш каби ишларни амалга оширади.

Мактабда тарбиявий ишлар ташкилотчиси ташаббуси билан миллий урф-одатларимизни ҳаётга кенг татбиқ этишга йўналтирилган очиқ тарбиявий соатлар ўтказишга ҳам кенг ўрин берилган. Ўтган ўқув йили давомида 6-"В" синфда "Ҳунар — зар" (синф раҳбари Рўзигул Йўлдошева), 7-"А" синфда "Инсонпарварлик" (синф раҳбари О. Қаҳҳорова), 9-"А" синфда "Оналар — инсониятнинг бош меъмори" (синф раҳбари Ўғилой Амирқулова), 7-синфда "Нон қадри" (синф раҳбари Д. Раҳимова), 9-"Б" синфда "Ватан муваффақиятида менинг ҳиссам" (Синф раҳбари К. Комилова) тарбиявий соатлари намунавий деб топилди.

Тарбиявий ишлар ташкилотчиси Г. Қурбонова турли ташкилотлар билан ҳамкорликда ўқувчилар ўртасида хилма-хил тарбиявий-ташкилий ишларни ўтказишни ҳам намунали йўлга қўяётир. Мактаб мулла Тўйчи Тошмуҳамедов номли вилоят мусиқали комедия драма театри жамоаси билан, Қашқадарё вилоят "Мулоқот" театри студияси билан яқин алоқа боғлаган. Вилоят театри ўқувчиларга "Ёғоч қирол", "Давлат болалари", "Мулоқот" театри студияси эса "Ўткир шохли бузоқча" номли пьесаларини кўрсатдилар. Шунингдек, санъаткорлар одобнома, адабиёт, тарих фанларини ўтишда мактаб ўқитувчиларига ўз маслаҳатлари билан ёрдам бераётирлар.

— Бу мактабда тарбиявий ишларнинг ташкил этилишидаги уч асосий жиҳатни алоҳида таъкидлаш лозим,— дейди педагогика фанлари номзоди Абдушукур Чориев.— Биринчидан, ота-оналар билан ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик педагогик таргиботни максадга мувофиқ ташкил этилишига омил бўлаётир. Иккинчидан, тарбия ишида изчиллик, узлуксизлик мавжуд. Ҳар бир ўқувчи ва синфнинг ўзига хос хусусиятлари, тарбияланган даражаси ҳақида тарбия иши билан шуғулланадиган педагоглар, мактаб маъмурияти аниқ маълумотга эга. Шу ўзига хослик асосида тарбия иши режалаштирилади ва изчил, узлуксиз олиб борилади. Бу эса натижадорликни таъминлайди. Учинчидан, меҳнат тарбиясига алоҳида эътибор берилиб, ўқувчиларни уй-рўзғор ишларига ўргатиш бўйича тадбирлар ўтказилади. Бу — ҳаётий заруратдир. Шу боисдан тумандаги тарбиявий ишлар тажрибаларини ўрганиш тадбирлари, айнан шу мактабда ўтказилади. Чунки тарбиявий ишлар ташкилотчиси Г. Қурбонова усуллар мактабини ярата олган.

ФАННИНГ КИЧИК ОЛАМИ

Мактабдаги фан кабинетлари ўқувчилар учун фаннинг сеҳрли бир олами ҳисобланади. Уларнинг ҳар бирини кўздан кечираркансиз, ҳар бир фаннинг ўз кўрки, чиройи, маънавий жамоли борлигига ишонч ҳосил қиласиз. Кабинетлардаги хилма-хил экспонатлар, стендлар, кўргазмалар фанларнинг маънавий бойлигини ўзида мужассамлантирган. Зотан, Қаршидаги 7-мактаб ўз фаолиятини бошлаганида биринчи ўқув йилиданоқ кабинет системасида ўқувни ташкил этган эди. Барча фан ўқитувчилари кабинет системасининг афзалликларини тўла ҳис этиб, унинг ашъёвий базасини йилдан-йил мустаҳкамлаб бордилар. Ҳозир мактабда 17 та фан кабинети мавжуд. Бу кабинетларда икки сменада 33 та синф машғулотлар ўтади.

Венера Эгамова, Дилбар Саидова, Рўзигул Йўлдошева, Муяссар Қодирова, Гулжаҳон Жўраева, Ширин Нарзуллаева, Орзигул Қаҳҳоровалар раҳбарлик қилаётган адабиёт, ўзбек тили, тарих, рус тили, география, чет тили кабинетлари мактабда намунали фан кабинетлари ҳисобланади. Буларнинг ҳар бирида фан мавзуларига оид 150-200 дан ортиқ кўргазмали қуроллар, таълимнинг техник воситалари мавжуд. Лаборатория ишларини олиб боришда, айниқса, кимё кабинетида қулайликлар вужудга келтирилган. Ўқувчилар кабинет мудири С. Қурбонова раҳбарлигида керакли кимёвий моддалар, жиҳозлар, асбоб-ускуналар ёрдамида хилма-хил тажрибалар ўтказишади. Мавзулар бўйича ўтказиладиган амалий машғулотлар эса болаларнинг кимё фанидан билимларининг чуқурлашишига имкон бермоқда.

Маълумки, биология фани ўқув дастурида бугунги шароитда иқтисодий ва экологик тарбияни кучайтириш назарда тутилган. Зотан, инсонни табиатдан ажратиб бўлмайди. Бу ҳақда ҳатто Ҳадисларда: "Дунё ям-яшил ва гўзалдир, кимки ундан ҳақли равишда ҳалоллик билан олса, ундан барака топади...", дейилган. Ўқувчига ана шу ям-яшил дунёни бутун борлиғи билан таништиришда биология кабинети ижодий марказ ролини ўйнайди. Ўқитувчи Ўғилой Амирқулова ўзи ўқитадиган синфларда биологиядан ҳар бир мавзуни ўқувчиларга тушунтиришда кабинетда мавжуд кўргазмалардан, стенд ва экспонатлардан, техника воситаларидан унумли фойдаланади.

Биология кабинети шинам ва озода. Катта ва кичик гулдонларда турли хил гуллар. Улар ўқитувчи раҳбарлигида болалар билан бирга йил давомида парвариш қилинади. Хона деворларига эса чиройли, дид билан бежирим ишлатилган стендлар, кўргазмалар тартиб билан жойлаштирилган. "Қуёш билан ҳаёт ўртасидаги занжир", "Маданий ўсимликларнинг келиб чиқиш марказлари", "Тур мезонлари", "Ҳайвонлар қанча умр кўради?", "Яшаш учун кураш ва унинг шакллари", "Ўзбекистоннинг шифобахш ўсимликлари", "Ер юзаси ва сув биоценозларининг умумий тузилиши" каби кўргазмалар дарс мазмунини тўлдиришга ва самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

— Кабинет системасида ўқитишнинг афзалликлари кўп,— дейди ўқитувчи Ўғилой Амирқулова,— мавзулар бўйича кўргазмалар кўз олдингизда туради. Уни ҳар томонга кўтариб, бузиб, йиртиб юришга ҳожат қолмайди. Энг муҳими, улар орқали болалар чуқур билимга эга бўладилар. Шу билан биргаликда, тажриба кўрсатдики, кабинет ўқувчиларнинг иккинчи уйидек бўлиб қоларкан. Тоза-озода, файзли жойда ўтириб ўрганиб қолганлариданми, болалар бирор нарсага тегишмайди, имкони борича барча жиҳозларни авайлашга, асрашга ҳаракат қилишади. Чунки улар бунга кўникма ҳосил қилишган. Шу сабаб бўлса керак, биз хоналарни ҳар йил эмас, ҳар уч йилда бир марта таъмирлаймиз.

Биология тўгараги қатнашчилари билан ўтказиладиган идишларда гул уруғларини ундириш, мевали дарахтлар данакларидан кўчатлар етиштириш машғулотлари ҳам болалар учун жуда қизиқарлидир. Бу эса айни пайтда ўқувчиларнинг табиатга, экологияга, ҳайвонот дунёсига бўлган меҳрларини ҳам оширади.

Мактабда 15 тага яқин тўгарак мунтазам ишлайди. Меҳнат ўқитувчиларидан Ж. Раҳимов бошқараётган ёғоч ўймакорлик, Б. Раҳмонова раҳбарлидаги зардўзлик тўгаракларида ўқувчилар ҳунар ўрганмоқдалар.

КИЧИКЛАРГА КАТТА МЕҲНАТ

Ражабой Мейлиевани мактабда бошлангич таълим устаси, дейишади. У қирқ йилдан бери умид билан мактаб остонасига қадам қўйган мурғак қалблар қўлига илк бор қалам тутказиб, савод ўргатиб келмоқда. Шу билан бирга Ражабой опа бир неча йиллар бошлангич таълим бўйича илмий бўлим мудири, метод бирлашма раҳбари бўлиб, сидқидилдан меҳнат қилди.

Янги ўқув йили эшик қоқиши билан боласини етаклаган ота-оналар ўқитувчи Ражабой Мейлиевани сўраб-суриштириб келаверади. Ҳамма ҳам ўз фарзандини Ражабой опага ўқиттириш учун унинг синфига қабул қилишларини истайди. Бу эса ўқитувчига билдирилган катта ишонч ва ҳурматдир.

Ражабой опа ўтган ўқув йилида ҳам ишни яна 1-синфдан бошлади. Синфда 33 бола, 33 хил тақдир, 33 келажак. Уларнинг ҳар бири билан тил топиш муаллимдан катта руҳий инженерлик маҳоратини талаб қилади.

Ўтган ўқув йили ўртасида Ражабой Мейлиева ўқитадиган 1-синфда она тили дарсида бўлдик. Ўқитувчи майин, юмшоқ оҳангларда, аммо артистдек маҳорат билан дарс ўтишга киришди.

Дарснинг жиҳози ҳам кўп — "Алифбо" китоби, суратли ҳарф, янги бўғинлар, картотекалар, ҳарфларга доир жадвал ва кесмалар.

Ўқитувчи янги мавзуни тушунтиришда турли ижодий услублардан фойланди. "Ҳулкар" сўзидан "Ҳ" товушини ажратиб олиб, унинг талаффузи болаларга ўргатилди. "Ҳ" товуши иштирокида ҳа, ҳи, ҳо, ҳе, ҳу бўғинлари ҳосил қилинди. Сўнгра суратлар асосида "Ҳ" ҳарфли сўз ва гаплар туздирилди.

Янги мавзуни мустаҳкамлашда Ҳилола, Ҳабиба, Ҳошим, Ҳалима, ҳаво, ҳайкал, ҳандалак каби сўзларни айтиш билан бутун синф ўқувчилари иштирок этишди. Ўқувчиларга "Ҳ" ҳарфли тез айтишлар, мақоллар, қўшиқлар ҳам айттирилди.

Умуман, дарснинг муваффақиятини унинг кўргазмалилиги, жонли ташкил этилиши, ўқитувчининг болаларга тушунча беришда ўзига хос усулларини қўллай олиши таъминланди.

Ражабой Мейлиеванинг ҳар бир дарси ўқувчилар учунгина эмас, касбдошлари ва услубшуносларнинг ҳам ўзига хос бир мактаб. Шунинг учун мактабнинг бошлангич синф ўқитувчилари М. Шомуродова, Р. Эргашева, И. Бозорова, М. Давроновалар Ражабой Мейлиева дарсларида тез-тез бўладилар, унинг усул мактабидан сабоқ оладилар, ижодий изланадилар.

— Бизнинг педагогика билим юртимиз битирувчи курс талабалари педагогик амалиётни бир неча йилдан бери Муқимий номли мактабда ўташади. Бўлажак ўқитувчиларни тайёрлашда бошлангич синф ўқитувчилари Р. Мейлиева, М. Шомуродова, З. Эсиргапова, И. Бозорова, М. Давроновалар ўзларининг бой тажрибаларини ёшларга ўргатиш билан муносиб ҳисса қўшишмоқда, — дейди Қарши шаҳар Й. Охунбобоев номидаги педагогика билим юрти ўқитувчиси Шукур Абдулазизов.— Биз мактаб жамоасидан таълим-тарбия соҳасида кўп нарсалар ўрганганимиздан мамнунмиз. Ўйлаймизки, устозу шогирдлик анъанаси бундан кейин ҳам давом этаверади.

***

Мактаб — боланинг иккинчи хонадони. У ўзининг кўркамлиги, ички ва ташқи гўзаллиги, теварак атрофнинг тоза ва озодалиги, салобати билан бежирим сузиб бораётган оқ кемага ўхшайди. Ҳа, у ҳаёт денгизида сузиб бораётган кема. Унда манзилга етган ёшлар мустақил ҳаёт уммонида келажак бекатларига ошиқадилар. Муқимий номидаги мактаб ҳам ана шундай оқ кемага ўхшайди. Бу ерда ҳар бир бола биринчи синфга келганиданоқ унга билим маскани ҳақида умумий тушунчалар берилади. Ўқитувчилар болани озодаликка, юриш-туришга, синф хоналарини тоза тутишга, девор ва партаҳарни асраб авайлашга даъват этадилар. Натижада бир бола қилмаган ишни иккинчи бола ҳам қилмайди. Шу боисдан бўлса керак, мактаб, биноси, синф хоналари ҳар уч йилда бир марта таъмирланади. Чунки ҳамма мактабни ўз уйидек севиб, ашёларни кўз корачиғидек сақлашга одатланган. Шу боис мактабга республикамизнинг турли вилоятларидан қўшни мамлакатлардан ҳам ҳамкасб меҳмонлар ташриф буюриб туришади. Ўтган ўқув йили давомида Афғонистондан икки марта, Эстония, Наманган, Хоразм, Фарғона, Тошкентдан келган мутахассислар, ўқитувчилар педагогик жамоа тажрибаларини ўрганиб қайтишди. Мактаб жамоаси эса 1994—95 ўқув йилида янада кўламли натижаларга эришиш орзусида яшамоқда ва изланмоқда.

Баҳром МАҲМУДОВ.
Маҳкам РАҲМОНОВ.

Суратларда: мактаб ҳаётидан лавҳалар.

ОММАВИЙЛИК ВА МАҲОРАТ КЎРИГИ

Яқинда матбуотда Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Жисмоний тарбия ва спорт Давлат комитети ҳамда республика "Меҳнат резервлари" кўнгилли спорт жамияти Марказий Кенгашининг 1995 йилда умумий таълим ва ҳунартехника билим юртлари ўқувчиларининг III республика спартакиадасини ўтказиш ҳақидаги қарори эълон қилинди. Биз газетхонларни мазкур спартакиадани ўтказиш тартиби билан таништириш мақсадида республика спартакиадасини ўтказувчи штаб раиси муовини, "Меҳнат резервлари" кўнгилли спорт жамияти Марказий Кенгаши раиси Маҳамадали ҲАЙДАРОВ билан суҳбатлашдик.

– Маҳамадали Маҳмудович, умумий таълим ва ҳунар мактаблари ўқувчилари спартакиадаси ўтказишдан кўзланган мақсад ҳақида тўхталсангиз?

– Спартакиадани ўтказишдан мақсад ўқувчилар ўртасида оммавий жисмоний соғломлаштириш, спорт ишларини янада авж олдириш ҳамда уларни жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этиш ва халқаро мусобақаларда республика шарафини муносиб равишда ҳимоя қиладиган спортчиларни тайёрлашдан иборат.

– III республика спартакиадасини ўтказиш тўғрисидаги Низомда беллашув тўрт босқичда бўлиб ўтади дейилган. Уларнинг шартлари ва тартибларини ҳам изоҳлаб берсангиз?

– Спартакиаданинг биринчи босқичи жисмоний тарбия жамоаларида (синфлар, гуруҳлар ўртасида) шахсий ва команда биринчилиги учун ўтказилади. Жисмоний тарбия жамоа биринчилиги дастурига спортнинг энг оммавий турлари – спорт якка кураши, енгил атлетика, спорт ўйинлари, миллий спорт турлари, моддий база мавжуд бўлган тақдирда сузиш, велоспорт, отиш турлари киритилади.

Иккинчи босқич шаҳар ва туман миқёсида ўтказилиб, ўқув юртлари терма командалари спортнинг энг оммавий турлари бўйича беллашадилар.

Учинчи босқичда туман мусобақалари ғолибларидан таркиб топган терма командалар вилоятлар ва Тошкент шаҳри биринчилиги учун кураш олиб боришади.

Тўртинчи босқич – финал мусобақалари вилоятлар, Тошкент шаҳри ва Қорақалпоғистон Республикаси терма командалари ўртасида ўтказилади.

– Спартакиаданинг финал мусобақалари спортнинг қайси турлари бўйича ва республиканинг қайси шаҳарларида ўтказилади?

– Финал мусобақалари спортнинг 18 тури – бокс, эркин кураш, юнонрим кураши, дзю-до кураши, баскетбол, волейбол, қўл тўпи, футбол, енгил атлетика, сузиш, камондан отиш, оғир атлетика, стол тенниси, шахмат, бадиий гимнастика, спорт гимнастикаси, теннис, кураш (фарғонача ва бухороча усул) бўйича ўтказилади.

Ушбу мусобақалар Ангрен, Бухоро, Андижон, Самарқанд, Қўқон, Тошкент, Наманган, Олмалиқ, Хива, Чуст, Гулистон, Фарғона, Навоий шаҳарларида апрель-май ойларида ўтказилади. Спорт турлари бўйича мусобақаларни ўтказиш графиги жойларга юборилди.

– Спартакиадани ўтказиш катта меҳнат ва маблағни талаб қилади. Мусобақаларга тайёргарлик ва уни ўтказишга раҳбарлик қандай олиб борилади?

– Республика миқёсида спартакиада ўтказишга раҳбарлик Халқ таълими вазирлиги, Жисмоний тарбия ва спорт Давлат комитети ва "Меҳнат резервлари" кўнгилли спорт жамияти Марказий кенгаши томонидан тасдиқланган ташкилий қўмита ва ҳакамлар ҳайъати томонидан амалга оширилади. Спортнинг айрим турлари бўйича мусобақаларни ўтказиш бевосита "Меҳнат резервлари" кўнгилли спорт жамияти Марказий кенгаши зиммасига юклатилади.

Спорт турлари бўйича мусобақалар Низомда белгиланган тартибда ўтказилади.

Финал мусобақаларига киритилган иштирокчилар, спортчилар, устоз ва ҳакамлар сони олдиндан берилган талабнома олингандан сўнг Марказий кенгаш томонидан белгиланади. Номлари кўрсатиб берилган талабномалар финал мусобақалар ўтказиладиган ерда бош ҳакамлар ҳайъатига тақдим этилади. Команда вакили мусобақа иштирокчиларига тааллуқли ҳужжатларни мандат комиссиясига топширади.

– Мактаб ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг навбатдаги спартакиадаси Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришганлигининг тўрт йиллиги, фашистлар Германияси устидан қозонилган Ғалабанинг 50 йиллиги арафасида ўтади. Бу, шубҳасиз, мусобақаларга алоҳида руҳ бахш этса керак.

– Дилимдаги гапни айтдингиз. Спорт мусобақалари кишига ҳамиша қувноқлик, бардамлик кайфияти бахш этади. Бу "Қувноқ стар лар" телевизион мусобақаларида яққол намоён бўлмоқда. Ўқувчилар спартакиадалари миллионлаб ёшларни спортнинг ҳар хил турлари бўйича беллашувларга жалб этади. Бу мусобақаларда ғолиб чиққан энг абжир, энг моҳир ўғил-қизлар республика миқёсида ўтказиладиган финал беллашувларда қатнашиш ҳуқуқини олишади.

Мустақил республикамизда ҳозирги пайтда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришга эътибор янада кучайтирилди. Ўтган йили мустақил Ўзбекистон спортчиларининг Японияда ўтказилган XII Осиё ўйинларида қўлга киритган ғалабалари жумҳуриятимиз спорт ишқибозларининг руҳини кўтариб юборди.

1995 йилги ўқувчилар спартакиадаси кўтаринки руҳда ўтиб, халқаро мусобақаларда республикамиз спорт шарафини ёқлайдиган спортчиларни тайёрлашда юксак марра бўлиб хизмат қилишига шак-шубҳа йўқ.

Суҳбатдош Ғ. МАННОПОВ.

Спорт

АСАКАЛИК БОКСЧИЛАР

Болалар орасида спортга қизиқиш катталиги ҳеч кимга сир эмас. Лекин уларнинг спорт билан машғул бўлишлари учун шарт-шароит яратиш ҳақида ғамхўрлик қилиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Бунинг учун инсонда ҳиммат ва саховат, ўз эл-юртига, уларнинг келажагига ишонч ва умид кучли бўлмоғи лозим.

Асака шаҳрида ана шундай олийҳиммат кишилардан бири — ЖУС саноат-савдо фирмаси жамоа раҳбари Жалолиддин Ҳолиқназаров ташаббуси билан шаҳардаги маданият ва истироҳат боғининг идораси биносидан бўш ётган иккита хонани ижарага олиб, ундан биттасини тикувчилик цехига мослаштирди ва 10 нафар ёшларни иш билан таъминлади. Иккинчи хонани спорт залига мослаштириб, зарур даражада жиҳозлаб берди. Бу ишга фирма 10 минг сўм сарфлади.

Ёш боксчиларга жамоатчилик асосида иқтидорли спортчи Бахтиёр Жўрабоев устозлик қилиб, уларнинг маҳоратларини ошириб бормоқда.

— Ҳар бир бола эпчил ва кучли бўлишни орзу қилади, — дейди Бахтиёр Жўрабоев. — Бизнинг спорт тўгарагимизга қатнашаётган 35 ўқувчининг ҳар бири боксни астойдил севадиган болалар. Улар машқ қилишдан зерикишмайди. Бу машғулотларнинг мароқли бўлишини таъминламоқда.

Суратларда: 1. Ёш боксчилар устози Б. Жўрабоев навбатдаги машғулотни ўтказмоқда. 2. Шаҳардаги Ҳамид Олимжон номидаги 1-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Дилмурод Мирзаматов.

А. АБДУРАҲИМОВ олган суратлар.

Ҳамкасблар ижодидан

Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси, отахон мураббий Тўра Жуманнинг номи шеърият мухлисларига яхши таниш. Унинг "Армуғон", "Бахт куйига жўр бўлай", "Жангнома", "Ишқ ўти" каби ўнлаб тўпламлари аллақачон мухлислар мулкига айланган. Ушбу кунларда етмиш ёшини нишонлаётган Тўра Жуманнинг қуйидаги шеърларини ҳамкасбларига ўзига хос туҳфаси деб билгайсиз.

ФАРОҒАТЛИДИР КЎНГИЛ

Жанжал бўлган жойларда жароҳатлидир кўнгил,
Ғам-ғуссали, ташвишли, надоматлидир кўнгил.

Ёмонга нафрати зўр, йўқ бўлсин дер орадан,
Яхшиларга меҳрли, ҳароратлидир кўнгил.

Кўролмовчи кимсанинг кўнгли иллатли, қора,
Доно, ғамхўр одамда шарофатлидир кўнгил.

Ўзни ўйлаганларнинг эгрилик бор кўнглида,
Эл фарзанди бўлганда садоқатлидир кўнгил.

Ўзбекистон давлати мустақил бўлиб, Тўра,
Камчилик йўқ яшашда, фароғатлидир кўнгил.

МАКТАБ ЭНГ УЛУҒ ДАРГОҲ

Мактаб энг улуғ даргоҳ, илму маърифат кони,
Унда таълим олганлар бошқаради дунёни.

Қанча-қанча олимнинг чиқишига сабабчи,
Мактаб оламга машҳур қилди ибн Синони.

Ватан, элни севишни мактабда билиб, халққа
Қилди жон фидо элнинг Қодирийси, Чўлпони.

Жасурликка, ҳунарга, ҳам меҳнатга ўргатар,
Онамиз дер мактабни кўплаб юрт қаҳрамони.

Ҳар соҳада таниқли кишилар бўлиш аниқ,
Илм эгаллаб ўтса кимнингки ёшлик они.

Мактабни севмаганлар севимли бўлолмайди,
Қадрига етганларнинг мактабдир шараф-шони.

АЗИЗ

Инсон яхши меҳнати, ҳунари билан азиз,
Денгиз ости ҳайвони, гавҳари билан азиз.

Куба қамиши ёки ўзбекнинг лавлагиси,
Берадиган энг сара шакари билан азиз.

Созандалар чолғуси, ҳофиз ёқимли қўшиқ,
Ўйинчилар гўзал рақс, лапари билан азиз.

Кекса киши номози, ҳалол, озодалиги,
Ўгити ва Каъбага сафари билан азиз.

Раҳбар иш бошқариши, катта-кичикка бирдай
Одилона, энг тўғри назари билан азиз.

Ёзувчи, шоир, олим ўлганни қораламай,
Хушомад қилмай тузук асари билан азиз.

Эй Тўра, Ўзбекистон пахта, мева, олтини,
Тошкент ва Самарқанддек шаҳари билан азиз.

ШАМ КАБИ

Чуқурроқ ўйлаб кўрсам ҳар бир инсон шам каби.
Хонадонни қилади у чароғон, шам каби.

Бола-чақа барчаси нур ёнида парвона,
Адо бўлар рўзғор деб унда тан-жон шам каби.

То сўнгги нафасгача куйиб-ёниб яшайди,
Иссиқ, ҳароратини берар ҳар он шам каби.

Куя бериб, тобора кўпаяди ғамлари,
Барча дарду ҳасратин сақлар пинҳон шам каби.

Тўра инсон фарзанди, пайти келганда у ҳам
Умрини тугатади бўлиб нимжон шам каби.

Тўра ЖУМАН.

Маорифимиз жонкуярлари

Алдиёр муаллим

... Етмишинчи йиллар. Сентябрнинг жазирамаси бир дам бўлсада, нафас ростлашга имкон бермайди. Пахта йиғим-терими муносабати билан мактабларнинг юқори синф ўқувчилари учун вақтинчалик ўқишни тўхтатиш ҳақидаги буйруқ чиққан бўлса-да, Сайхунободдаги собиқ Крупская номли мактабнинг барча синфларида дарслар давом этарди.

Бир гурух юқори синф ўқувчилари дарсдан қайтишаётганда улар рўпарасига келиб тўхтаган машина ўқувчилар диққатини ўзига тортмай қолмади. Ўзига бино қўйган раҳбарнинг виқор билан келиши, ўқувчилар олдида директор ва ўқитувчиларни ҳақорат қилиб "душмандан олиб, душман"га солиши бир зумда, бўлиб ўтди. Шушу энг билимдон, жонкуяр ўқитувчилардан уч-тўрт нафари эртасига қайта мактабга келмади...

Ҳа, ўқитувчиликнинг номи улуғ, айтиш жоиз бўлса, эл орасида ҳам обрўйи ўзгача, бироқ унинг ситами, заҳматлари-ю, тунни кунга улаб, ҳузур-ҳаловатидан кечиб, шу касб кетидан рўзғор тебратиб, сабрли-бардошли бўлишга ҳар кимда ҳам ирода, куч бўлмаса керак.

Мактаб остонасидаги ўша воқеа, Алдиёр қалбида бир умр муҳрланиб келади. Нега, муаллимнинг гуноҳи нимада? Ҳамон шу ўй-хаёл қалбини тирнайди. Муаллим бўлиш орзуси ҳам, олий илмгоҳга етаклаган ҳам ана шу саволга жавоб топиш иштиёқи бўлган эрса не ажаб!

Йиллар ўтди. Алдиёр институтни тугатиб, мактабга келгач, илк бора дарсга кирганида, ўқувчилар билан юзма-юз бўлиб, биринчи дарс сабоғини берганида излаган жавобни ана шу ердан — уларнинг бокиб турган кўзларидан, ва яна, қалбининг тўридан топди.

Қизиқ, одамлар ҳаётни оқиб турган дарёга қиёслашади. Аслида ҳам шундай. Мана, Алдиёрнинг ҳам ўқувчилар билан илк юзма-юз бўлганига қарийб йигирма йилдан ошибди. Эндиликда уларнинг кўпчилиги билан бир сафда туриб — муаллимлик касбини ардоқлаб, халқ фарзандлари таълим-тарбияси йўлида, мустақил республикамиз келажагини яратиш йўлида жонфидолик қилиб келмоқда.

Сайхунободликлар Алдиёр Қолбоевни "тезкор муаллим" деб бежиз айтишмайди. Унинг яхши хислатларидан бири, ҳар бир ишда ҳозиржавоб, етти ўлчаб бир кесадиганлигидадир. Алдиёр муаллимнинг ташаббуси, ишбилармонлиги туфайли туман маорифи кун сайин вилоятда танилмоқда. Дарвоқе, у фақат ташаббус кўрсатиб қолмай, ташаббускорларни изланувчанларни қўллаб-қувватлагувчи. Туман педагоглари жамоаси унинг ана шу хислатини яхши билганликлари учун ҳам ўзларига саркор қилиб сайлашган.

Туман халқ таълими бўлими мудири сифатидаги ўн беш йиллик фаолиятига назар ташлаган киши Алдиёрнинг ҳақиқий маорифчи, болапарвар инсон эканлигига ҳам яна бир бор имон келтиради. Тумандаги 5 та янги мактаб, иккита ўқув ишлаб чиқариш комбинати, 8 та тўлиқсиз ўрта мактаб, 5 та болалар боғчаси бевосита унинг ташаббуси, елиб-югуришлари туфайли юзага келди.

Бозор иқтисоди шароитида ўқитувчиларни рағбатлантириш, уларга моддий ёрдам кўрсатиш масаласи Алдиёр муаллимнинг кундалик ишларидан бирига айланган. Шу мақсадда унинг ташаббуси туфайли бу ерда оталиқ ташкилоти ва мактаб ўртасида ҳамкорлик йўлга қўйилган.

Муаллимларга бўлган эътибор, улар қадри ва обрўйининг тикланаётганлиги ўқитувчиларни изланишга, янгиликлар яратишга даъват этмоқда. Айни пайтда вилоятда сайхунободлик муаллимлардан бир неча нафарининг иш тажрибалари оммалаштирилиб, педагоглар ўз иш жараёнида улардан дастуриламал сифатида фойдаланишмоқда. Бу хайрли ишда ҳам Алдиёр Қолбоевнинг катта хиссаси бор.

Умуман, эл-юрт равнақи, фарзандлар камолоти йўлида неки хизмат бўлса, барчасида Алдиёр муаллим камарбаста. Жонкуяр муаллим ҳақида яна кўп ва хўп ёзиш мумкин. Лекин мақсад ёзишда эмас, балки иқтисодий қийинчиликлар, даврнинг ўткинчи айрим инжиқликларига қарамай, кўпминг сонли ўқитувчиларимиз сафида Алдиёр Қолбоев сингари фидойиларнинг кўпаяётганлиги, эртанги кунимиз равнақининг янада мустаҳкам бўлиши йўлида камарбаста бўлаётганликлари дилни қувонтиради. Алдиёр муаллим ҳам ана шундай орзу-истак билан ёниб яшаётганлардан.

А. ҲАҚБЕРДИЕВ.

Мактабгача тарбия муассасаларида

Меҳр оғушида

Кичкинтойларнинг намунали тарбияланишлари учун боғчамизда барча шароит бор.

Ҳар йили туманимиздаги мактабгача тарбия муассасалари ходимларининг кенгаши бизнинг масканда бўлиши анъанага айланиб қолди.

Турли кўрик-танловларда боғчамиз вакиллари муваффақиятли қатнашаётганлиги, айниқса, қувончлидир. Жумладан, "Энг яхши боғча" деб номланган туман кўрик-танловида ўтган йили қишлоқ боғчалари бўйича биринчи ўринни эгалладик. Муҳаббат Рахимова туман "Йил тарбиячиси" кўрик-танловида иштирок этиб, учинчи ўринни, Шаҳноза Маткаримова эса "Энг яхши тарбиячи" кўрик-танловида биринчи ўринни эгаллади.

Шарифа Матназарова, Ойша Собирова, Раъно Ёқубова, Сара Сотимова, Ойша Бекимбетова қўлдан ясаган буюм-ўйинчоқлари билан вилоят кўрик-танловида муваффақиятли қатнашиб, совринли ўринларни эгаллашди. Боғчамизда миллий қадриятлар, урф-одатлар, мумтоз адабиётимизнинг йирик вакиллари Алишер Навоий, Бобур ижодларига бағишланган адабий эрталиклар, буюк соҳибқирон Амир Темур ва улуғ саркарда, мард курашчи Жалолиддин Мангуберди хотираларига бағишланган очиқ эшиклар куни, Улуғбек таваллудининг 600 йиллигига бағишланган тантанали байрам кечаси зўр уюшқоқлик билан ўтказилди.

Болаларнинг сиҳат-саломатлигини мустаҳкамлаш, уларнинг жисмоний бақувват ўсишлари учун ҳар хил ҳаракатли ўйинларни, спорт мусобақаларини қатъий режа асосида ўтказиб туришга алоҳида эътибор бераяпмиз.

"Соғлом авлод учун" дастурини амалга ошириш учун экологик тарбия ҳамда шароитни яхшилаш лозимлиги аён, албатта. Шу боисдан биз ҳам бу борада талайгина ишларни амалга оширдик. Боғчамиз ҳудудида мевали ва манзарали дарахтлар кўп. Ҳар хил гуллар, қуён, балиқ, сайроқи қушлар, тошбақалар, типратиканларни "жонли бурчак"ларда парвариш қилаяпмиз. Уларни боқиш-асраш орқали болалар қалбида жонли табиатга меҳр-муҳаббат учқунларини пайдо қилаяпмиз. Инсон ҳам жонли табиатнинг бир қўриниши, табиат ва инсон бир-бирига боғлиқ эканлигини жажжи болакайлар онги-идрокига етказишга интилмоқдамиз.

Болани табиатни ҳимоя қилувчи, меҳнатсеварлик руҳида тарбияласак бошқа инсоний хислатларнинг таркиб топтириш қийин кечмайди. Боғчамизда тарбия жараёни ана шу йўсинда олиб борилмоқда, деб бемалол айта оламан. Боғчамизда 2 та экологик гуруҳ мавжудлиги болалар учун ҳам, тарбиячилар учун ҳам маъқул бўлаяпти. Вилоят миқёсида бўлиб ўтган "Теварак-атрофни муҳофаза қилиш куни"да боғчамиз жамоаси учинчи ўринни эгаллаганлиги жамоамиз аъзоларини янги-янги ижодий изланишлар сари даъват этмоқда.

Болалар саломатлигини яхшилашда, озиқ-овқат маҳсулотларини ва керакли нарсаларни ўз вақтида етказишда боғчамиз ҳамшираси Зумрад Қўшчонова ва хўжалик ишлари мудири Йўлдош Рўзметовларнинг ҳиссалари каттадир. Бундан ташқари Й. Рўзметов қўли гул йигит. Дурадгорлик ва таъмирлаш борасида анча тажрибага эга. Боғчадаги кўпгина жиҳозлаш ишларини ҳам ўзи бажарган.

Боғчада иқтидорли болалар билан ишлашни яхши йўлга қўйиш учун бадиий адабиёт, кулолчилик, моҳир қўллар, дурадгорлик тўгараклари ишлаб турибди.

Ютуқларимиз билан бирга ўзимизга яраша муаммоларимиз ҳам бор. Бу — ҳозирги бозор иқтисодиёти муносабатлари билан боғлиқ дейиш мумкин. Яъни бизнинг автомайдончамиз ҳозирча ишламай турибди. Уни ота-оналар ёрдамида бир неча марта тузатган эдик. Уни яна тузатиш учун ва ундан болаларга йўл ҳаракати қоидаларини ўргатиш учун фойдаланишга қатъий қарор қилганмиз. Одоб-ахлоқли, жисмонан соғлом, меҳнатсевар, ростгўй, ҳалол, дўстга ва Ватанга садоқатли фарзандларни тарбиялаш ҳамиша бош вазифамиз бўлиб қолаверади.

Гулчеҳра МАТКАРИМОВА,
Хоразм вилояти Урганч туманидаги "Бинокор" боғчаси мудираси.

Янги китоблар

ЁШ ҚАЛБЛАР САДОСИ

Ўтган йили Наманган шаҳрида вилоят халқ таълими бошқармаси, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи вилоят қўмитаси ва жумҳурият "Истеъдод" жамғармаси вилоят бўлими ташаббуси билан иқтидорли ёшлар ижодий танлови ўтказилган эди. Унда Наманган вилояти ҳудудидаги мактабларда ўқиб, адабиёт ва санъат сирларини ўрганаётган кўплаб ўқувчилар инг шеърий ва насрий машқлари синовдан ўтказилди. Ана шу танлов маҳсули ўлароқ яқинда Наманган вилоят матбуот бошқармаси Ибрат номидаги босмахона қошидаги ноширлик маркази томонидан Чортоқ туманлараро босмахонасида "Ёш қалблар садоси" номли китобча 2000 нусхада чоп этилди. Тўплам вилоят халқ таълими бошқармасининг "Мураббий" газетаси таҳририяти томонидан нашрга тайёрланди.

Тўпламни бир-бир варақлар экансиз, қалбингизни илиқ туйғулар чулғайди.

Китобдан ўрин олган дастлабки шеър Тўрақўрғон туманидаги 32-мактаб ўқувчиси Раъно Хўжаева қаламига мансуб. У ўз шеърини "Исломингни асра, халқим" деб номлабди.

Бугун тинчлик, аҳиллиқнинг қадри баланд ватанда,
Жалолиддин Темурларнинг қони оқар ҳар танда,
Тилим бурро ва бағрим бут Ўзбекистон деганда,
Киндик қонинг томган тупроқ муқаддасдир бегумон,
Исломингни асра халқим, омон бўлсин бобожон.

Бугун мактаб партасида ўтириб таълим олаётган ўқувчининг дунёқараши, ижтимоий-сиёсий воқеликни теран мушоҳада эта олаётгани кишини қувонтиради, албатта. Парча келтирилган шеърдан ҳам кўриниб т рибдики, Раъно Хўжаева адабиётни чин дилдан севиб, сўз кудратини юракдан ҳис этиб ижод қилаётган ёшлардан.

Истиқлол — буюк неъмат. У чашмалар кўзини очиб юборди ва бу булоқдан ана шундай тиниқ, зилол оби-ҳаёт қайнаб чиқа бошлади. Инчунун, навқирон авлод ижодида ватан ва ватанпарварлик мавзуи янгича талқинлар билан бўй кўрсатмоқда. Жумладан, Норин туманидаги 20-мактаб ўқувчиси Гулчеҳра Ҳакимованинг "Юртим" шеърида шундай дейилади:

Эркин нафас олиш бахти қўлимда,
Орзулар пешвозу интиқ йўлимда,
Эрк қушиғи янграр ўнгу сўлимда,
Ҳурлигинг муборак, эй, она юртим.

Тўпламдан ўрин олган Учқўрғон шаҳридаги 1-ўрта мактабнинг 10-синф ўқувчиси Феруза Абдусаматованинг "Ёрдам беринг, Оролга!" шеъри хусусида тўхталмай ўтиш мумкин эмас. Феруза асримиз кишиларини ўйлантираётган масала — Орол денгизи ҳақида куйиниб ёзади:

Бир мушкул саволга ахтариб жавоб,
Ўйлайман тинмайин кеча-кундузи,
Нахотки, кичкина, мўъжаз кўлчага
Айланиб бормоқда Орол денгизи.

Ана шу йўсиндаги машқларни бошқа қаламкашларнинг ижодида ҳам кўриш мумкин. Чунончи, Янгиқўрғон туманидаги 40-ўрта мактабнинг 10-синфида таҳсил олаётган Нилуфар Йўлдошева, Поп туманидаги 38-ўрта мактабнинг 8-синф ўқувчиси Маҳфуза Соатова, Чортоқ шаҳридаги 12-ўрта мактаб ўқувчиси Ҳилола Пўлатова, Поп тумани 23-ўрта мактабдан Наргиза Ёндошева ва бир қатор иқтидорли ёшлар ижоди ҳақида ижобий фикрлар айтиш мумкин.

Ижодкор нафақат сўзда, балки ҳаётий фаолиятда ҳам ҳақиқат ва адолат тарғиботчиси ҳамда химоячиси бўлмоғи зарур. Сарбаланд жаҳон адабиёти, халқ оғзаки ижоди, ўзбек мумтоз адабиёти намуналарини ўзлаштириш, ўрганиш, бадиий камолот сирларини эгаллаб бориш ундан сабот билан ўқиш, изланиш ва меҳнат қилишни талаб этади. Ана шундагина у кўзланган мақсадларни забт эта олади.

Мусохон АКМАЛОВ.

Шаҳрисабз туман халқ таълими бўлими жамоаси, касаба уюшма қўмитаси туман халқ таълими бўлими мудири Бердимурод Султоновга падари бузруквори
Султон ТЎРАЕВ
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, Шайхонтоҳур тумани халқ таълими бўлими, туман касаба уюшмаси ҳамда 59-мактаб жамоаси шу мактаб раҳбари Санобар Камоловага волидан муҳтарамаси
Нурниса МУҲИТДИНОВА
вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти ректорати, касаба уюшмаси қўмитаси ва тарих факультети жамоаси жаҳон халқларининг энг янги тарихи кафедраси профессори Э. Х. Ҳолиқовга рафиқаси
Хурсаной ЖУМАЕВА
вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

«МАЪРИФАТ»

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир
Саъдулла ҲАКИМ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
Факт ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-55-58.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Навбатчилар: Абдусами Ҳақбердиев, Улуғбек Жумаев.

ИНДЕКС: 64595 Буюртма Г.—0023. 47894 нусхада босилди, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2 Босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди — 21.10. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. 1 2 3 4 5 6